

színház.net

DRÁMAMELLÉKLET 2015. április

**MARIANO LLORENTE és LAILA RIPOLL
A KÉK HÁROMSZÖG**

Fordította: Katona Eszter

SZEREPLŐK ÉS HELYSZÍNEK

Köln (NDK), 1965

PAUL RICKEN

Mauthauseni láger, 1940-45

TONI

PACO

A BEGÚN

JACINTO

OANA

BRETTMEIER

ELSŐ ZENÉSZ

MÁSODIK ZENÉSZ

HARMADIK ZENÉSZ

Tábori zenés revüműsor, 1942:

ELSŐ RAB

MÁSODIK RAB

HARMADIK RAB

NEGYEDIK RAB

ÖTÖDIK RAB

HATODIK RAB

ELSŐ ZENÉSZ

MÁSODIK ZENÉSZ

HARMADIK ZENÉSZ

Játszódik:

Paul Ricken házában, Köln, 1965

Az SS tiszték vetítőtermében, Mauthausen, 1942

A mauthauseni koncentrációs táborban, 1940-1945

RICKEN egy megtört férfi. Valódi életkoránál sokkal idősebbnek tűnik. A rádióból J. S. Bach G-dúr csellósztije szól. A férfi hallgatja a zenét, nem derül ki, hogy élvezettel, vagy inkább szorongva. A magnetofon felé fordul, felveszi a mikrofont, megnyomja a felvevőgombot és beszélni kezd:

RICKEN: – Bach, Schumann, Beethoven, Brahms... Webern. Mindig azt hittem, hogy a művészet közelebb visz istenhez, hogy jobb emberré, hogy szentté tesz, és eltávolít az állatoktól. Mindig is úgy gondoltam, hogy az ember nagy dolgokra képes. Meg voltam róla győződve, hogy az ember magasztos lény, akiben az erő és a szellem lakozik. A legértelmesebb lény, a legszebb és a legjobb dolgokat tudja létrehozni. Képes megdicsőülni, szép, és jó tetteket tud véghez vinni.

Egy Botticelli, vagy egy Raffaello festmény szépsége, egy Holbein mélysége, egy Veronese kép jelentéseinek robbanása, egy Brueghel csodája, egy Caravaggio, egy Rubens, egy Velázquez, egy Rembrandt, vagy egy Delacroix alkotás...

A kedvencem, kétség nélkül, mindig is Tischbein Goethe portréja volt. Goethe kalapban, mely olyan, mintha egy fekete glória venné körül. A lebegő, szinte súlytalan fehér köpenyben inkább tűnik szentnek, mintsem költőnek. A mi szentünk. A legnagyobb német szent.

Csend.

Tudom, hogy nem vagyok rossz ember. Apámtól, aki egyenes, jó és bölcs ember volt, a festészet, a könyvek és a német nyelv iránti rajongásomat örököltem. Anyám megtanított szeretni a zenét és jót tenni úgy, hogy cserébe ne várjak semmit. Mindkettőjüktől mély és végtelen hazaszeretetet kaptam útravalónak. Németország: tájai, történelme, völgyei, folyói... A filozófia bölcsője, a gondolat és a zene szülőhazája, ahol határtalan a szabadság, a kultúra és a tolerancia. Szeretett, szépséges Németországom! Mennyit ostromoztak és rugdostak, mennyire igazságtalanul bántak veled. Oly törekeny és éhező vagy...

Láttam szenvedni az embereket a hidegtől, az éhségtől és a nyomortól. Letarolt mezők, taknyos és mezítlábás gyermekek, üres kezüket széttárá anyák, akik nem tudtak se fűteni, se enni adni gyerekeiknek. Csak szorongatták a megfagyott kezecskéket, kötényük sarkával pedig a megaláztatás könnyeit törölgették.

Ezért kötöttem paktumot az ördöggel, ugyanúgy, mint Faust. Két angyal vitatkozott a lelkemért, egy jó és egy rossz. És a lelkem megtört.

Hosszú szünet, közben Bach szvitje szól.

1932-ben léptem be a Fasiszta Pártba, meggyőződve arról, hogy az az egyetlen módja, hogy visszaszerezzük a méltóságunkat és a reményt. Biztos voltam benne, hogy csak így menthetjük meg a szenvedéstől megalázott embereket, a hidegtől és az éhségtől összeaszott, ráncos öregeket, a kétségbeesett anyákat, a könnytől és takonytól maszatos gyermekeket... A fájdalmasan szomorú tekintetű, alig pár éves, de már öreg szemű, éhes gyerekeket. Legbelül nagyon fájt, és gyötört a látvány.

Feláldoztam az erkölcsömet a közjóért. Feladtam az elveimet, a becsületemet és a tisztaságomat. Minden jót és nemeset megtagadtam magamban. Most már tudom, hogy semmi nem ment fel, hogy soha, senki sem érti meg azt az áldozatot, amit hoztam. Hogy ti, drága gyermekeim, akiket igyekeztem a barbárságtól és a borzalmaktól távol tartani, sosem fogtok megérteni. Hogy szeretett apátok hogyan volt képes részt venni ebben a vérontásban. Látom a szemetekben a döbbenetet, ahogy azokat a fényképeket nézitek. Hat évig fotóztam a rengeteg holttestet, a kivájt szemüregeket, az összezúzott

arcokat, a felakasztottakat, a vízbefűltakat, az árammal agyonütötteket, a kutyák széttépte testeket... A szemetekből csak egyetlen szorongó kérdést tudok kiolvasni: miért? Miért tetted?

Nem vagyok a tettek embere, csak egy szegény tanár vagyok. Egy irodalomszerető és a művészetekért rajongó, megalázott tanár vagyok csak. A tanításnak éltem, hogy átadjam a tudást és, hogy neveljem a fiatalokat. Nem vagyok a tettek embere... És fanatikus sem vagyok. Megszállottnak kellett volna lennem, hogy a dolgok megváltozzanak.

Kedves fiaim, drága gyermekeim. Miért? – ezt látom továbbra is kérdőn a szemetekben. És a válasz nem egyszerű. A válasz égeti a számat. A válasz: Németország. Igen, Németország. Ugyanúgy ahogy Goethe, vagy Faust, szentté akartam én is válni, mártír akartam lenni, hogy feláldozzam magam az elkövetett bűnért. Vétkeztem, hogy ti ártatlanok maradhassatok. Másokért váltam bűnössé, feladtam a passzivitásom, a hasztalan intellektualizmusom, a gyávaságom. Feláldoztam magam és bűnössé lettem. Hatalmas erőfeszítést kellett tennem, az biztos. De azt mondják, hogy az angyalok azokat jutalmazták, akik sokat fáradoznak...

RICKEN elnémul, tekintete elmereng, a Duna felé néz...

1935-ben léptem be az SS-be és 1939. szeptember 1-jén az ausztriai Mauthausenbe küldtek, a Duna mellé.

Akkoriban még volt humorérzésem, és nem voltam eléggé eltökélt... De mindez még azelőtt volt. Csak később helyeztek a Fényképészeti Azonosító Szolgálatba, egy évvel az első spanyol szállítmány megérkezése előtt.

RICKEN emlékezetének kódéből három cigányzenész bukkan elő, pasodoblét játszanak. Hat poros és csontsovány kísértet jelenik meg, batyukat, csomagokat, bőröndöket cipelnek. Néhányan szakadt francia egyenruhát, mások rongyos öltönyt, kalapot és szandált viselnek. Egy szedett-vedett, szegényes kis oldalszínpadra esik a fény, a közfüggöny mögött egy vonat belső tere látszik. A vagonban a kísértetek összezsúfolva, zötykölődve alszanak, gyermekeiket ringatják, dolgukat végzik, haldokolnak. Hirtelen mosolyra derülnek, felállva táncolni és énekelni kezdenek a vonat zakatolását idéző pasodoble ritmusára.

Addig Mauthausenbe csak a legalja bűnözők érkeztek: gyilkosok, erőszaktevők, pederaszták, gengszterek, rablók, csalók. Pokolfajzatok, akik csak a csalás, a gorombaság és a gyilkolás nyelvét értették. Bűneik még a legelvetemültebbeket is megrémítették. A bűn élő példái voltak, és sohasem szabadulhattak a táborból.

Az első spanyol csoport megérkezésekor azonban mindez megváltozott. 1940 augusztus 6-án egy élőhalottakkal, holttestekkel és ürülékkel teli vagon gördült be a mauthauseni állomásra. Majd jött még egy, meg még egy, és még rengeteg szerelvény.

A vonat megáll, a deportáltak leszállnak. Ugatás és kiabálás hallatszik. A láger hangszóróiból a Tosca Levéláriája szól.

Több, mint hétezer spanyol szállt le a szerelvényekről. A fasiszta Franco üldözte el őket. Voltak köztük teljes családok, hadirokkantak, betegek, kézművesek, katonák, művészek, gyerekek, ügyvédek, tanárok, sportolók, még több gyerek, táncosok, fényképészek, bányászok, könyvelők, egyetemi oktatók, egy néger Barcelonából, és még több gyerek... Mi rosszat tehettek azok a gyerekek? A harmadik birodalom felajánlotta ezeket a spanyolokat a *caudillónak*. De ő nem kérte őket. „Csináljanak velük, amit akarnak” – mondta. Háromból kettő örökre Mauthausenben maradt. Senki

sem akarta őket. Sehova nem tudtuk továbbküldeni őket. Mégis, mit kellett volna tennünk?

A cigányzenekar a Levélária vidám, cigány változatát kezdi játszani.

A KISSZÍNPADON: A KÉK HÁROMSZÖG DALA

RAB: – Uraim, játsszanak egy másik dalt!

A pasodoble a kék háromszögről

Nagyoknak és kicsiknek,
színes háromszögek minden igénynek.
Piros a politikusoknak,
sárga a zsidóknak,
zöld a bűnözőknek,
a különleges gonosztevőknek.

És a melegnek,
a rózsaszínnek örülnek.
Barna jár a cigánynak,
lila az ájtatosnak,
fekete a kurváknak,
és minden aberráltnak.

Én, köztársasági vagyok,
vérvörös háromszöget akarok.

Melegecske vagyok én,
és ez csak az enyém:
rózsaszínes kicsi jelvény.

Cigány a mi fajunk,
Barna jel a jutalmunk.

Nem, uram, a kék,
csak az lesz az öné.
A spanyol brigád
a kéktől lesz vidám.
Spanyolország száműzött,
egyedül vagy, te ütdött.
A hazátlannak ez a szín
a legjobban illő dísz.

Kék, mint az ég,
ez a *spanier* jele.
Kék, mint az ég,
Spanyolország háromszöge.

RICKEN: – Kék, a hazátlanok színe. A kék háromszögben egy S betű. S, mint spanyol, *rospanier*, vörös spanyol. A kék háromszög azokat jelölte, akiket senki sem akart befogadni, akiket mindenki magára hagyott. Az egyedüli nemzet, akinek nem volt hova mennie a tábor felszabadítása után... A spanyolok után érkeztek még hollandok, csehek, oroszok, zsidók egész Európából. Már nem bűnözők voltak, hanem egyszerű emberek, olyanok, mint én, vagy bármelyikünk. Jöttek még kisgyerekek és idős emberek is. Mi lehetett a bűnük? Miért ítélték őket pokolra? Sohasem kaptam választ erre a kérdésre. De eladtam a lelkemet és a bűnömet az ördögnek. Úgy tartják, hogy a gyávák megmérettetnek a harcban. Én jó ember voltam, semmit nem tettem, nekem a lágerben kellett kiállnom a próbát. Mint Macbeth, akkora utat tettem már meg a vérfolyón, hogy ugyanannyi erőfeszítésbe telt volna meghátrálni, mint haladni tovább előre.

A RABOK A KISSZÍNPADON A DAL VÉGÉRE ÉRNEK:

Kék, mint az ég,
ez a *spanier* jele.
Kék, mint az ég,
Spanyolország háromszöge.
Olééé!

RICKEN: – A Fényképészeti Azonosító Szolgálathoz kerültem. Tájékozottságomnak és a művészettörténetben való jártasságomnak köszönhetően én vezettem az egységet. Alkalmassági vizsgával választottunk ki egy spanyol rabot, aki korábban fényképész volt, így hasznát vehettem a laboratóriumban. Nagy, komoly és szomorú férfi volt, Toninak hívták. Mindent, ami a táborban történt, meg kellett örökítenünk, majd előhívtuk és osztályoztuk a negatívokat. Rabokról, SS tisztokről, ünnepségekről, öngyilkosságokról, kivégzésekről, látogatásokról, az épületekről, a fertőtlenítésről készült fotók. A végtelen szörnyűséggel arányosan a munka is rengeteg volt, így szükségessé vált, hogy még egy segítséget felvegyünk a laborba. Paco egy vidám és élénk spanyol fotós volt.

KONCENTRÁCIÓS TÁBOR, MAUTHAUSEN, 1941 DECEMBER

FÉNYKÉPÉSZ LABOR

TONI: – Figyelj, akkor elmondom: ez az ajtó a sötétkamrába vezet, ott hívjuk elő a filmet. Onnan egy másik szobába jutsz, ahol szintén az előhívásokat végezzük. Mindkét szobához tartozik egy vécé és egy fürdő. Ez pedig a raktárajtó. Idebent tárolunk mindent: a negatívokat, a fotópapírt, a folyadékokat és minden mást. Ott hátul az a kis szoba a pozitívoknak és más hasonló munkálatoknak van... Ez az ajtó pedig Ricken irodájába vezet, de néhány másik SS tiszt is dolgozik itt.

PACO: – Voltál már bent?

TONI: – Párszor igen.

PACO: – Micsoda bizalom! Jól éltek itt... És a kinti őr be szokott ide járni?

TONI: – Szinte soha.

PACO: – Öregem, ez itt a mennyország.

TONI: – Hát, azért azt nem mondanám.

PACO: – Mindenesetre jobb, mint a kőbányában.

TONI: – Te nem is voltál a kőbányában.

PACO: – De te sem.

Csend.

PACO: – Miért akartad, hogy idejöjjek?

TONI: – Nagyon sok a munka és nem győzzük. Az utóbbi időben egyre több rab érkezik. Több ezer fotó, előhívás, osztályozás, archiválás...

PACO: – És nekem mi lesz a feladatom?

TONI: – Osztályozni a negatívokat, feljegyezni egy füzetbe és archiválni őket.

PACO: – Lenyűgöző! Mennyire szórakoztató lesz itt.

TONI: – Ha nem tetszik, ott az ajtó, elmehetsz.

Szívettépő sikolyok, majd csend.

PACO: – Mit szokott Ricken fényképezni?

TONI: – Inkább láss munkához! Ezekben a dobozokban több ezer negatív van. Több hónapnyi munka gyűlt össze. Viszonylag rendben vannak, de most azt kérik, hogy minden tekercset lássunk el részletes leírással. Írjuk rá mindre, hogy milyen képek vannak rajtuk és dátumozzuk is fel őket. Ha például valaki meg akarja nézni, hogy mi történt a lágerben 1941. április 27-én, akkor egy perc alatt elő kell neki keresnünk. Ez lesz a te feladatod. Néhány perc alatt elő kell keresned például azt a fotót, amin Himmler épp a kőfejtőben sétál. Csak pár perced lesz rá. És jobban jársz, ha nem váratod meg őket! Fárasztó lesz végignézned, hogy miket fényképez Ricken.

PACO: – Ausztria szépségeit, tájakat, szerelmespárokat, naplementéket, a Dunát... És neked mi a munkád?

TONI: – Előhívom a negatívokat és öt papírmásolatot készítek róluk.

PACO: – És hová kerülnek?

TONI: – Nem tudom. Elviszik őket, de azt nem tudom, hova. Azt sem tudom, hogy mire kellenek.

Ismét szívet tépő sikolyok hallatszanak. TONI régebb óta van a lágerben, úgy tűnik azonban, hogy ehhez nem tudott hozzászokni.

PACO: – Mindig ilyen nagy zajjal vannak?

A KISSZÍNPADON: ÁLOM A HALÁL RÓL

NEGYEDIK RAB: – Harmincöt módja a halálnak Mauthausenben.

ELSŐ RAB: – Egy nagyon csinos nő lépett be. Egyik szeme nyitva, a másik csukva. Egyik oldala meztelen, a másikat színes ruhák fedték. Egyik fele fiatal, a másik öreg volt. Néha lassan, máskor gyorsan jött. Úgy tűnt, mintha távoli lenne, pedig közel volt. És amikor azt hittem, hogy épp az ajtóban áll, máris az ágyamnál termett. Ki vagy te?

HARMADIK RAB (*halálnak öltözve, parókában, harisnyakötőben és SS sapkában*): – A Halál.

ELSŐ RAB: – A Halál? És miért jöttél?

HARMADIK RAB: – Érted.

ELSŐ RAB: – Jézusom, akkor meghalok.

HARMADIK RAB: – Nem halsz meg. Élve kell, hogy magammal vigyelek, hogy meglátogathasd a halottakat. Annyi halott van már az élők között, hogy itt az ideje, hogy egy élő vigyek magammal a halottak közé, aki majd meghallgatja őket. Rajta, gyere velem!

ELSŐ RAB: – Annyi időt sem adsz, hogy felöltözzek?

HARMADIK RAB: – Felesleges. Velem senki nem jön ruhában.

ELSŐ RAB: – De te nem úgy nézel ki, mint a Halál. Nem látszanak a csontjaid és kaszád sincs.

HARMADIK RAB: – Az nem a halál, hanem a halottak, vagyis ami az élők közül megmarad. A halált ti nem ismeritek, ti magatok vagytok a saját halálotok. Olyan az arca, mint nektek, saját magatok vagytok a halál. A halálfej a halott, és az arc a halál, és amire ti azt mondjátok, hogy meghaltok, az épphogy csak a halál kezdete. Amiről meg azt gondoljátok, hogy élet, az valójában nem más, mint az élve haldoklás. Itt annyi halál van, ahány ember. Mit nézel?

ELSŐ RAB: – A Poklot nézem, de olyan mintha már láttam volna.

HARMADIK RAB: – Ez a Pokol, itt élsz, a halál rengeteg módja vesz körbe. A fagyhalál, az éhhalál, a halálfélelem, a szomszédhalál, az agyonverés, a vízbefúlás, a felakasztás, az áramütés, a lefejezés, az elvézés, az agyoncsapás, az elgázosítás, a megcsonkítás, a kivégzés, a magasból való lezuhanás általi halál...

MÁSODIK RAB: – Kamionban megfulladás, égve elégetés, fejszéssel feldarabolás általi halál...

NEGYESEDIK RAB: – Kuttyák széttepése, orvosi kísérletek miatti halál...

MÁSODIK RAB: – Szívbe adott halálos injekció, betegség, korbácsütés, igazi és kényszerített öngyilkosság általi halál...

NEGYESEDIK RAB: – Tarkólvés és mérég általi halál...

MÁSODIK RAB: – Lefejezés, agyondolgoztatás, késelés, megkövezés, megfojtás általi halál...

NEGYESEDIK RAB: – Élve eltemetés, rugdosás, koponyalékelés és végkimerülés általi halál...
Összesen harmincöt féle módja a halálnak.

ELSŐ RAB: – Isten csak egy életet adott nekünk, és mégis ennyi féle halált? Egyféleképp születünk, és ennyiféle módon halunk meg? Ha egyszer visszatérek a világba, igaziból akarok élni...

HARMADIK RAB: – Halottak, halottak, halottak. Visszatérni a világba? Innen füstként és a kéményen keresztül lehet csak távozni.

RICKEN gondolataiból tör fel a cselló hangja. A Halál Bach első G-dúr szvitjét játssza egy csontvázsal, melyet úgy fog, mintha az lenne a hangszer. RICKEN beállítja a Halált és a Leicájával lefénképezi a jelenetet.

A TÁBORI NYILVÁNOSHÁZBAN, 1942 JANUÁR. MARTIN BRETTMEIER ÉS EGY PROSTITUÁLT, OANA.

BRETTMEIER: – Azt mondják, hogy cigány vér folyik az ereimben. Ugyan nem merik az arcomba mondani, de tudom, hogy ezt beszélnek rólam. Mit gondolsz, lehet, hogy ugyanaz a vér csörgedezik bennem, mint benned?

OANA: – Nem.

BRETTMEIER: – Szerettem volna, ha inkább igennel válaszolsz. Akkor legalább megölhettelek volna itt nyomban, és akkor végre történt volna ma is valami. Vannak nagyon unalmas napok is Mauthausenben.

OANA: – És a mai ilyen?

BRETTMEIER: – Igen, minden nyugodt, nem történik semmi sem. Nem fúj a szél, nem esik, nem havazik... Minden nyugodt. Még egy vonat sem érkezett.

OANA: – Jön majd több is holnap, vagy holnapután.

BRETTMEIER: – De a mai akkor is egy unalmas nap. Mauthausenben szomorúak azok a napok, amikor nem érkezik egy vonat sem. Mit beszélnek rólam a társaim?

OANA: – Mindenki beszél mindenfélét mindenkiről, de én nem mondok semmit.

BRETTMEIER: – De én azt szeretném, hogy mesélj. Bizonyára hallottál olyan dolgokat, amiket én is szeretnék hallani. Van egy ajánlatom: mostantól fogva a bizalmasom lehetsz, és

nem halsz meg. Jó üzlet, nem gondolod? Te információkat hozol nekem, én meg meghosszabbítom a napjaidat. Elmeséled, hogy mit mondanak rólam a társaim, a katonák, de leginkább természetesen a tisztekre vagyok kíváncsi. Minél magasabb beosztásúak, annál inkább. Meséld el, hogy mit mondanak neked, mondd el, mit gondolnak, mit csináltatnak veled, mit mondanak a többiekről, a feletteseikről, a beosztottjaikról, a családjukról... Mindent, mindent mondj el, és életben hagylak, te cigánylány. (*Nagyon távolról a J'attendrai hallatszik.*) Tetszik ez a zene?

OANA: – Kit végeznek ma ki?

BRETTMEIER: – A te fajod minden bepiskít, tudod? A zsidóktól nem undorodom. Nem félek tőlük, és nem is sajnálom őket. Csak idegesítenek, mint a tetvek. És úgy is fognak meghalni, mint a tetvek. De a te fajtádtól undorodom, mert rühes a szagotok és bűzlötök a bűntől. Tetszik ez a zene?

OANA: – Az osztrákot, ugye?

BRETTMEIER: – Azt is tudod, hogy hívják?

OANA: – Nem. Csak hallottam, hogy egy osztrák rab megszökött, de elfogták.

BRETTMEIER: – De honnan tudod? Ki mondta neked?

OANA: – Onnan, hogy be nem áll a szátok. Ma megtanultam, hogy a fajtám mindent bepiskít. És hogy bűzlünk a bűntől.

BRETTMEIER: – Hát ez az. Megengedtem, hogy néhány fontos rab meglátogasson, hátha elszólják magukat. A latrináknál van néhány rab, akik tudják, hogy napokig jól ehetnek, ha elmesélik nekem, hogy miben mesterkednek a társaik. Szeretem a bűnt, mert szeretem megbüntetni a bűnt. Ezek az emberek titkos terveket szövögetnek, mindenféle információkat cserélgetnek, lopott zsákmánnyal üzletelgetnek... De csak akkor tudnak ilyesmit csinálni, amikor a budin szarnak, vagy amikor a lábaid között vannak. Mit tudsz még arról az osztrákról?

OANA: – Semmi mást.

BRETTMEIER: – Figyelj rám jól, cigánylány! Azt akarom, hogy kifaggasd őket, hogy bízzanak benned. Elrendeltem, hogy az örök maradjanak a folyosó végén, hogy mindenki biztonságban érezhesse magát nálad. Tizenkét percnél nem többet... De a cigánylánynál tizenöt percig is lehet maradni. Annál magasabb lesz a jutalmad, minél fontosabb emberről hozol nekem információt. Ha nem táplálsz az éhségemet, az hihetem, hogy becsapsz, hogy rejtegetsz előlem valamit. De ha valaki tudomást szerez a mi kis beszélgetésünkről, nagyon megharagszom ám. És ha hasonló szerződést kötne esetleg másokkal is, akkor jól jegyezd meg, hogy az árulásnál semmit nem szeretek jobban. (*A J'attendrai egyre közelebbről szól.*) Tetszik ez a dal? Szinte megremegek ettől a patkányszagtól, ami a mosott ruhákból árad. Holnap szórakoztatóbb nap lesz. Délután, amikor minden parancsnok visszatért és a rabok a főtéren ötös sorokban állnak, a bűzös cigányzenekar elhúzza majd az osztrák Hans Bonarewitz nótáját... Rendben, legalább holnap kárpótoljuk magunkat a mai unalomért. Néhány nap múlva visszajövök. Tudod, hogy van benned valami, amitől megoldódnak nálad a nyelvek? Használd ezt ki!

Néhány éven belül úgysem marad belőletek egy sem Európában... Bár, ha tehetném, megtartanék magamnak egy cigánylányt meg egy cigányzenekart, hogy sose felejtsem el a szennyes ruha szagát.

A cigányzenekar vidám zenébe kezd.

RICKEN HÁZA, 1965

RICKEN: – Bármi jobb lehet a halálnál. Bizonyára erre gondolhatott csak Hans Bonarewitz, amikor egy ládában elrejtőzve sikerült kijutnia a táborból. A kivégzése igazi esemény volt. Természetesen nem a kivégzés miatt, hiszen abból minden napra jutott több tucat. Még karácsonyfát is állítottunk a főtéren, a díszek helyén tíz akasztott rab lógott, öt-öt, jobbról is, balról is. A legborzasztóbb karácsonyi dekoráció, amit el lehet képzelni. Valójában az a kivégzés a rab miatt volt különleges. Mert annak az osztráknak sikerült kijutnia a táborból, kijátszva a tábor egész személyzetét. El kell ismerni, bátor és vakmerő ember volt. Nem ismétlődhetett meg ez soha többé, minden szökési kísérletet csírájában kellett elfojtani. A remény legkisebb fénye sem pislákolhatott a táborban. Mit is tehettünk, hogy meggyőzzük erről a többi rabot? Öltünk, kínoztunk, megaláztunk minden nap, minden ok nélkül, szinte csak szórakozásból, pusztán szeszélyből. Ezért mást kellett kitalálnunk. A gyilkolás, a kínzás, az éheztetés, vagy a megaláztatás nem jelentett már semmit, ezért legalább szórakozni akartunk. Az előadás két napig tartott:

A kisszínpadon BRETTMEIER a J'attendrai-t játssza. Megszólal a sziréna. A tábor központi terén a piszkos díszekkel és gyalázatos feliratokkal dekorált hullaszállító kocsit néhány rab húzza. A kis csoportot egy udvari bolondot utánozó bohóc vezeti fel. A kocsin egy faláda, benne a rab. A nevetségesen felöltöztetett, lilára vert férfit végigvezetik a jelenlévők előtt. A kocsi mögött kalapos és ünnepi díszes zenészek. A rab, az ütlegetésektől kábán, vérző szájjal, szabad kezében egy piszkos kendőt lobogtatva üdvözlö a nézőket. RICKEN a Leicájával fotózza a jelenetet. OANA az ágyából felemelkedve, kis szobája rácsain kihajolva figyeli az előadást. A lány és RICKEN tekintete egy pillanatra találkozik. RICKEN mintha üdvözölni akarná OANÁT, de nyomban visszatér a munkájához.

BONAREWITZ: – Üdvözlét az elvtársaknak!

RICKEN: – Ritkán éreztem annál nagyobb szégyent. Aznap sokkal hamarabb ért véget a munka a köbányában. Mint a Fényképészeti Azonosító Szolgálat altisztje, rám bízta, hogy örökítsem meg az eseményt. A Leicámmal lefotóztam a kocsit, a rabot, a zenészeket, a tiszteket... A többi rabnak a küldöttséget körbevéve kellett sorfalat alkotnia: németek, csehek, spanyolok, franciák, belgák, hollandok, jugoszlávok voltak köztük... Mindenki, aki Mauthausenben még élt, jelen volt az előadásnál.

A zenekar témát vált, és a Söröshordó polkába kezd. A KÁPÓ ütlegetve lerángatja a rabot a kocsiról és a vesztőhely felé indul vele. A rab valamit mondani próbál, de egy ütés elnémítja a száját.

BRETTMEIER: – A táborból senki sem szökhet meg. Aki mégis megpróbálja, arra ez vár. Innen csak a krematórium kéményén át lehet távozni. Nem lesz túlélő, csak azok úszhatják meg, akiknek a kezét vér szennyezi, akik megmártóztak a vérben. Ez a törvény. Mauthausenben a lehető legjobb dolog a halál.

A KÁPÓ a rab nyakára teszi a kötelet és megszorítja a csomót. A rab önkívületben motyog valamit.

BONAREWITZ: – Barátaim! Legyetek jók, és szeressétek egymást!

A kis pad az osztrák rab lába alól egy rúgással a levegőbe repül. A rab teste megrándul, megcsavarodik, majd mozdulatlan marad. A rabruha szárán vékony sugárban végigcsorog a vizelete, lefröcskölve az első sorban ülőket.

RICKEN: – Egyikünk sem fogja elfeledni azt az örült bohózatot.

A KÁPÓ leoldozza a holttestet a kötélről. RICKEN beállítja a pozíciót és a Leicájával fotóz. A KÁPÓ feltuszkolja a holttestet a kocsira. A kis csoport kivonul. RICKEN lefekszik és egy háromlábú állvány segítségével saját magát fotózza ugyanolyan beállításban, mint ahogy a halott osztrákot is megörököltette.

FÉNYKÉPÉSZ LABOR, 1942 ÁPRILIS

Az étkezés néhány percében TONI és PACO egyedül vannak.

TONI: – Miért nézel így?

PACO: – Miért, hogy nézlek?

TONI: – Olyan vidáman. Van bennem valami mulatságos?

PACO: – Nincs.

TONI: – Akkor miért van ez a letörölhetetlen vigyor folyton a képeden?

PACO: – Jobb mosolyogni, mint keseregni.

TONI: – Ami itt történik, azon semmi mosolyognivaló nincs.

Csend. Egy puskalövés hallatszik. PACO az ablakhoz megy, a kis ablak előtti fekete függöny lyukain kémlel kifelé. Újabb lövés, ezúttal revolver hangja.

PACO: – Miért hívják kegyelemlövésnek? Nincs benne semmi kegyelem.

TONI: – Nyomatékosan megmondták, hogy tilos kinéznünk.

PACO: – Már esteledik. Nézd, az egyik halott keze a másik arcára esett. Olyan, mintha azt mondaná, hogy „ne nézz oda, ne nézz oda”, a németek nagyon csúnyák.

TONI: – Ha egy SS tiszt bejön és meglátja, hogy kifelé leselkedsz, mindenkit agyonlőnek.

PACO: – Jobban megnézve, olyan, mintha tetszene is nekik... Ott azon a kocsin, egymást átölelve feküdni...

TONI: – Miről beszélsz?

PACO: – Az összes hullát képtelenség felpakolni arra a kocsira, le fognak esni. Olyan, mintha rongybabák lennének, már nem szenvednek, nem kell tovább tűrniük.

TONI: – Mi van már? Szeretnél köztük lenni?

PACO: – Ember, én a Costa Braván szeretnék inkább lenni és paellát enni. És ha választhatnék, hát nem veled, már ne is haragudj, Tónikám. Jut eszembe, a bordélyban van egy nagyon ügyes lány. Gondolhatod, ha még a nációk is járnak hozzá. Az árja spermájukat cigány vérrel keverik. Ha Heinrich erről tudomást szerez, a lányt elgázosítják, a tisztéknek meg levágják a töküket.

Csend. A tányérokat nyalogatva tisztogatják.

PACO: – Ha kijutunk innen, nyitok egy éttermet. Tudod, hogy mi lesz a specialitása? Marharépa leves. (*Nevet.*) És főfogásnak: marharépa leves. Harmadik fogásnak: marharépa leves. És desszertnek: marharépa leves. Másnap pedig: marharépa leves. Reggelire: marharépa leves. Délutáni uzsonnára: marharépa leves. Az egész világ megismer majd az ízletes marharépa levesemről. Csak egy fogás lesz az étlapon, de az menyei és felejthetetlen lesz. Hé, vándor, ne gondolkodj sokat, lépj be és kóstold meg a csodálatos marharépa levesünket! Marharépa leves! Mindig marharépa leves. És tudod, mi lesz a neve az éttermemnek? „Marharépa leves étterem”. (*Újabb lövés hallatszik. PACO az ablakhoz megy, kinéz.*) Gyerünk, lödd csak le, nem fog felkelni és elfutni. (*Revolverlövés.*) A krematóriumban ma jó vacsorát kapnak az elvtársak. Na, gyerünk már, séta a halottakkal... De ha egyszer nem férnek fel a kocsira. Rohadékok... Még ha halottak is, legalább két részletben vinnétek őket, hisz még vagy húszan vannak. Szűzanyám! Egy egész vértócsa van már alattuk. Nézd, ahogy ott várják, hogy lelőjék őket. (*Nevetve nézi őket.*) Min nevezhet Brettmeier és a cimborái? Talán azt kérdezi tőlük, hogy mit szeretnének vacsorára, vagy hová mennének nyaralni. Ez a csomó test a gyerekkori rongybabáimra emlékeztet. Egymás hegyén-hátán, egy dobozban tartottam őket.

TONI: – (*PACO felé indul.*) Kérlek, könyörgök, hagyd abba, hallgass már! Kint embereket ölnek, de én nem akarom látni. És hallani sem akarom, te rohadék... Fogd már be a szád!

PACO: – Azt hiszed, hogy jó kedvemben teszem, Tónikám?

TONI: – Ne hívjál Tónikámnak. Ha nem szórakoztat, akkor mi a fenének röhögsz?

PACO: – Azért, mert ehhez van kedvem... Szerinted ebben nincs semmi nevetséges? Tudod, mi történt Francisco Boluda Ferreróval? Na, ugye, nem tudod? Akkor kérdezd meg Juan de Diegótól. Én nem akartam elmesélni, lásd, milyen kedves is vagyok... Nagyon jóképű gyerek volt... Tudod, mit csinált vele a döfködős doktor? Tudod, mit tett? Hát ezért nevetek... Azon nevetek, hogy milyen egy nyomorult életünk van itt. Mindennek megvan a maga bája, és megszakadok a röhögéstől. Tónikám, hát ezért nevetek. Mert az

agyamban fotónegatívokként tárolom a képeket, több száz, több ezer képet... Ezért nevetek.

Újabb lövés hallatszik.

TONI: – Gyerünk, dolgozzunk.

PACO: – Ha ezt túléljük, szerinted valaki hisz majd nekünk?

TONI: – Mi van?

PACO: – Mit gondolsz, valaki meghallgat majd minket?

Újabb lövés.

TONI: – Nem nézed meg?

PACO: – Nem, eleget láttam már. El kellene ezeket a felvételeket rejtőnünk, hogy az egész világ megtudja, mi történt itt.

Csend. Mindketten a munkájukba mélyednek.

PACO: – Ötezer meztelen ember fertőtlenítésre várakozva. Ötezer ember, aki néhány hónapon belül füstté válik.

TONI: – Te sosem tudod befogni a pofád?

PACO: – Általános fertőtlenítés, a rohadékok... Nézd, a szovjeteket. Tartsatok ki, *továrisi*.

TONI: – Még meghallanak.

PACO: – Ők a kedvenceik. Amikor szovjetek jönnek, valóságos népünnepélyt rendeznek. Előbb megkínózzák, aztán elpusztítják őket. Láttál már macskát szöcskével játszani? Megölik őket... Nézd, itt egy öngyilkos. Milyen kár érte! Felkötlek a latrinák csövére, aztán azt mondom majd, hogy öngyilkos lettél. Vajon mit akarnak ezekkel a fotókkal csinálni? Toni, ha ezt láthatná az egész világ...

TONI: – A világ megfélekezett rólunk...

PACO: – Az lehet, de én még nem feledkeztem meg a világról... A kőbánya... Heinrich Himmler kiszáll a kocsiból, Heinrich szemből, Heinrich oldalról... Heinrich Himmler a csodálatos wienergraben kőbánya lépcsőin lépeget... Hogyan? Kellemes itt a halál, barátaim? Csak negyven kilósak? Milyen gyengék ezek a zsidók. Be a frissen felavatott gázkamrába. De nehogy megöljétek őket, még sok utat és alagutat kell megépíteniük, fegyvereket kell gyártaniuk, mocsarakat lecsapolniuk. Megölhetjük őket, hogyne, de csak bizonyos szempontok szerint. Pillanatnyilag szállásoljátok el ezeket a spanyolokat, akiket sehol sem fogadtak be. Milyen undorítóak lehetnek ezek a vörös spanyolok, ha a saját országuk is kiutálta őket... Jut eszembe, közben gázosítsátok el ezeket a csúnya cigányokat is. Van itt mindenki számára hely.

TONI: – Jön valaki. Hallgass!

PACO: – Itt a papíron az áll, hogy August Eigruber, a felső-dunai körzet *gauleitere*. A fehér ballonos az, gondolom... Ki a fene lehet még körülötte?

Belép RICKEN. Csend.

RICKEN: – Hívd ezt elő.

TONI: – Sürgős, uram?

RICKEN: – Igen, a Führernek akarják elküldeni. Ma van a születésnapja. Figyelj a vérnyomokra.

RICKEN belép az irodájába.

TONI: – (A *RICKENTŐL* kapott fecnit olvassa.) Negyvennyolc férfi és négy nő agyonlövése. Jugoszláv partizánok.

Egy lövés hallatszik.

A KISSZÍNPADON:

NEGYEDIK RAB: – Egy születésnapot sokféleképpen lehet megünnepelni.

MÁSODIK RAB: – Rengetegféleképpen.

ELSŐ RAB: –Lehet tortát enni, gyertyát fűjni, petárdákat robbantani. Vidáman, táncolva, felvonulva ünnepelni.

NEGYEDIK RAB: – Bizonyára Mauthausen az egyetlen hely, ahol gyilkolással ünneplik a születésnapokat. És még azt mondják, hogy a németek nem találékonyak.

ELSŐ RAB: – Meg hogy nem eredetiek.

MÁSODIK RAB: – 1942. április 20-án Mauthausenben a Führer 53. születésnapját méltóan ünnepelték: jugoszlávokat öltek, zsidókat gázosítottak és a kőbányában spanyolokat löktek a mélybe.

A WIENERGRABENI KŐBÁNYA DALA

NEGYEDIK RAB: – Reggeltől-estig csákányozok.
napkeltétől-napnyugtáig robotolok.
Éhezve elsorvadok,
húsvéti gyertyaként elolvadok.

KÁPÓ: – Elhallgass már, te gyenge!
Vagy kapsz egy nagyot a képedbe.
Beverem a kobakod,
ha a sírást abba nem hagyod.

NEGYEDIK RAB: – Jaj, segítség, oltalom!
Kimerülök, már nem bírom.
Engedjen kicsit leállnom.
Kérem, csak egy kis irgalom.

KÁPÓ: – Jobb lesz, ha befogod,
tőlem, a talpad is feldobhatod.
Tűnj a pokolba,
de a munkát ne hagyd abba.

NEGYEDIK RAB: – Uram, ezt már én nem bírom,
inkább jöjjön a B-Zyklon.

KÁPÓ: – Pedig még csak most kezdődik,
a móka majd fokozódik...

NEGYEDIK RAB: – Jaj, meghalok,
Elpusztulok, kipurcanok.
Hála a Caudillónak,
ibolya, már alulról szagollak.
Feladom, tényleg nem bírom...

KÓRUSBAN: – Jaj, meghalok,
Elpusztulok, kipurcanok.
Hála a Caudillónak,
ibolya, már alulról szagollak.
Feladom, tényleg nem bírom...

*A tábor biztonsági szolgálatával megbízott SS százados, MARTIN BRETTMEIER irodája,
1942 nyara.*

BRETTMEIER: – *(Még be sem lép, kifelé beszél.)* Hozz egy tiszta egyenruhát, és ne bámulj így rám! Úgy nézel, mintha életedben nem láttál volna még halottat. Dupla adag húst adjál ma Lordnak, és mond meg neki, hogy délután lemegyünk lubickolni a Dunához. Mozogj már! *(Belép. Vértelmez az egyenruhájára. Önt magának egy italt, felveszi a telefonkagylót, tárcsáz.)* Itt Brettmeier, igen, a feleségemmel akarok beszélni. *(Leteszi a kagylót. Iszik. Újra felemeli a kagylót, ismét tárcsáz.)* Előbb adja a titkáromat. Igen, a feleségemmel akarok beszélni, de előtte kapcsolja a titkáromat... Akkor várjon, mondja meg a feleségemnek, hogy várjon... Hans, igen, Hans, küld ide azonnal azt a spanyol kápót, aki mindig olyan készséges. Azt, aki minden reggel kimegy a kőbányához... Aki az útjában álló franciákat öldösi. Igen, azt a buzi Begúnt... Fogalmam sincs, ez olyan spanyol szokás. Mindenkinnek adnak valami gúnynevet... Jut eszembe, tudod, hogy engem hogy hívhatnak? ... Küld ide. *(Iszik.)* Szervusz, drágám! Hogy van a kislányom? Hogy? Hát semmi, semmi különös nem történt... Az igazat mondom... Ne kezd ezt, Irma, elég legyen már! Megmondanád végre, hogy van a kislány?... Akkor igyon sok

vizet, és ültess az ablakhoz, hogy friss levegőt szívjon.... Nem is tudom, mihez kezdenénk Holmer doktor nélkül. Ez a gyerekorvos egy áldás... Jól van, drágám, babusgasd egy kicsit, és mond meg neki, hogy ma este a papa a kedvenc meséjét meséli majd ... Igen, a hamelni furulyást, amitől annyira fél, mégis mindig újra és újra kéri, hogy meséljem el... Hát persze, hogy fáradt leszek, de a kislányom az első. *(Kopognak az ajtón.)* Le kell tennem. Este találkozunk. Szeretlek. *(Iszik.)* Tessék!

Belép A BEGÚN.

A BEGÚN: – Uram...

BRETTMEIER: – Ül le, ha akarsz.

A BEGÚN: – Az a fiú...

BRETTMEIER: – Egy cseh. Ismerted?

A BEGÚN: – Nem, nem hinném. Mindenesetre a jó édesanyja sem ismerné most fel.

BRETTMEIER: – Lord egy kitűnő kutya, jó munkát végzett.

A BEGÚN: – A kutyája, Lord tette ezt?

BRETTMEIER: – Igen, ő. Én nem harapok.

A BEGÚN: – Világos, uram.

BRETTMEIER: – Előbb az első lábaival ledönt a lábadról, aztán a finom kis állkapcsával befogja a nyakadat, és már csak a tiszta és ritmusos ropogást hallod. Három másodperc. Láttalak már, pont olyan pontosan gyilkoltál, mint a kutyám. És pont olyan elvakult vagy, mint ő. Igyál, ha akarsz, és figyelj rám.

A BEGÚN: Köszönöm, uram.

BRETTMEIER: Bármit kérhetsz, ha mostantól felhagysz a franciák mélybe lökdösésével és szívvel lélekkel csak a honfitársaidra figyelsz...

A BEGÚN: – Mit kell tennem?

BRETTMEIER: – Figyeld őket miközben esznek, beszélgetnek, alszanak, amikor szarnak... valamire készülnek. Nem tudom hányan, azt sem tudom, kik, hol és hogyan, de tudom, hogy szervezkednek. Szökni akarnak, fegyvert rejtegetnek... Nem tudom, figyeld meg őket. És neveket hozz! Fejeket akarok!

A BEGÚN: – Megteszem.

BRETTMEIER: – Jól van. Tudtad, hogy két éve az egyik földid azzal keresett meg, hogy egy perc gyászt szeretnének tartani egy spanyol halott emlékére?

A BEGÚN: – Nem, uram, nem tudtam.

BRETTMEIER: – Az első spanyol halott lehetett itt Mauthausenben. Nem ébresztett bennem szánalmat... De olyan méltósággal kérte, hogy még a szám is tátva maradt.

A BEGÚN: – Ez igaz, nagy méltósággal tudnak kérni. És ön, uram, mit csinált?

BRETTMEIER: – Teljesítettem a kívánságát. Azóta tudom, hogy ti spanyolok nagyon veszélyesek vagytok. Méltóságteljesek és gögösek. Nem bízom bennetek. Tudod, hogy hívták az első spanyolt, aki Mauthausenben halt meg?

A BEGÚN: – Nem. Annyian haltak már itt meg, hogy nem számít, hogy hogy hívták. A vonaton is annyian haltak meg, hogy már semmi jelentősége, hogy kit hogy hívtak.

BRETTMEIER: – Jól mondod. Gondold át, mit ajánlok: egy szoba csak neked, nők, vagy amihez csak kedved támad, alkohol, étel, tiszta lepedő, takaró... és aki megfürdet téged... Séta a Duna-parton, szabadnapok. Kérj tőlem bármit. Hozd a spanyol skalpokat, és élvezd az életed. Megértetted?

A BEGÚN: – Azt hiszem igen, uram.

BRETTMEIER: – Tudod, honnan gondolom, hogy jól végzed majd a munkád?

A BEGÚN: – Nem, uram.

BRETTMEIER: – Honnan tudom, hogy igyekezni fogsz?

A BEGÚN: – Honnan, uram?

BRETTMEIER: – Onnan, hogy ki kell használni az időt.

A BEGÚN: – Világos, uram.

BRETTMEIER: – Főleg, ha az idő véges.

A BEGÚN: – Nem értem, uram.

BRETTMEIER: – Dehogynem, értesz te.

A BEGÚN: – Nem, uram, esküszöm, hogy nem értem.

Csend.

BRETTMEIER: – Mauthausenből élve nem jutsz ki. Igyál. És addig élvezd az életet, amíg lehet.

RICKEN: – Azok a spanyolok állandóan kísértették a sorsot. Mégis mindennek a teteje 1942 karácsonya volt.

ELSŐ RAB: – Hölgyeim és Uraim, *Meine Damen und Herren*, *madamemesiés*, honfitársaim, rabok, zöldek, vörösek, lilák, rózsaszínek, feketék és sárgák, és természetesen az

illetékes hatóságok! A mesés „*Española*” revütársulat, itt, a mauthauseni *Konzentrationslager*ben (na, nézd már, még azt mondják, hogy a spanyolok nem beszélnek nyelveket...) bemutatja önöknek a csodálatos zenés műsorát, melynek címe: “A radzsai maharadzsza”. Maestro, zenét!

Egy pasodoble szólal meg. Rabok kis csoportja lép be, lábaikat és szőrös mellkasukat kivillantva.

RICKEN: – Egy revüműsor, a borzalom közepén. Egy ledér előadás, nőnek öltözött férfiakkal, obszcén viccekkel, tánccal, parókákkal és cilinderekkel. Csak isten a megmondhatója, hogy honnan vették a kellékeket. Mint ahogy azt sem tudtuk meg soha, milyen leleménnyel szerezték meg a *Hauptsturmführer* engedélyét az előadáshoz. Meg azt sem tudtuk meg, hogyan szereztek anyagot a ruhákhoz, deszkákat, festéket a díszlethez. És hogy mikor volt idejük felépíteni és kifesteni a színpadot? A groteszk netovábbja, Francisco de Goya humora elevenedett ott meg. Goya metszetei keltek életre. És, ami a legfontosabb, egy kis megkönnyebbülést és szórakozást hoztak a tönkretett, agyonhajszolt, megtizedelt férfiaknak. Tudták, hogy csak a méltóság és az erkölcs tudja őket egyedül életben tartani.

ELSŐ RAB: – Lefogadom, hogy nem tudják, mit csinál egy hal a színházban? ...Csak hallgat!

RICKEN: – Pedig 1942 karácsonyán a Mauthausenbe érkező spanyoloknak majdnem hetvenöt százaléka már halott volt.

A LATRINÁKNÁL, 1942 TELE.

PACO és JACINTO.

PACO: – A Poschacher brigádban dolgozol?

JACINTO: – Igen.

PACO: – Én a fényképész laborban, fotókat csinálok. Már egyszer beszéltünk, emlékszel?

JACINTO: – Most, hogy mondod, rémlik. Valami rosszat tettünk?

PACO: – Nem, nyugalom. Hány órákor mentek el reggel?

JACINTO: – Megyünk? Honnan?

PACO: – A táborból? Hány órákor mentek ki a brigádoddal?

JACINTO: – Hatkor.

PACO: – És mikor jöttök vissza?

JACINTO: – Délután ötkor.

PACO: – És mit csináltok ott egész nap?

JACINTO: – A kőbányában dolgozunk.

PACO: – Egy kőbányában? Olyan, mint az itteni?

JACINTO: – Áh, dehogy. Nem ilyen veszélyes. Fárasztó, de nem veszélyes.

PACO: – Hány ór megy veletek?

JACINTO: – Most csak egy.

PACO: – Csak egy?

JACINTO: – Korábban négyen voltak, de most már csak egy jön. Tudod, mi történt az első nap?

PACO: – Nem, mi?

JACINTO: – Elkezdtek énekelni az *Internacionálét*. Azt hittük a németek nem értik a szövegét. Még jó, hogy jött egy spanyol kápó és elmagyarázta, hogy az *Internacionálét* mindenki felismeri a zenéjéről. Nem dőltünk be neki. Ma már nevetek rajta, de...

PACO: – Akkor épp, hogy csak megúsztatok. Figyelj csak, és hol van az a bánya?

JACINTO: – Történt valami?

PACO: – Nem, tényleg nem, nyugalom. A bajtársakkal a pártból mindent tudni akarunk a honfitársainkról, hogy segítsük őket mindenben, amiben szükségük van.

JACINTO: – És én miben tudok segíteni?

PACO: – Most még nem tudom, Jacinto, de fontos, hogy beszéljünk. Hányan mentek?

JACINTO: – Hogyan?

PACO: – Hányan vagytok abban a brigádban?

JACINTO: – Azt hiszem úgy negyvenketten.

PACO: – És csak egy ór megy veletek?

JACINTO: – Persze, ha jól viselkedünk, minek jönnének többen velünk? Kezdetben még igen, de most már csak megyünk és jövünk, közte dolgozunk, néha köszönünk a falubelieknek, és aztán irány vissza a barakkunkba.

PACO: – Át kell mennetek a falun?

JACINTO: – Persze, a Poschacher bánya a falu végében van.

PACO: – És a helybeliek köszönnek nektek?

JACINTO: – Igen is, meg nem is.

PACO: – Az mit jelent?

JACINTO: – Hogy vannak, akik néha köszönnek, míg mások meg nem. De szerintem általában jó emberek.

PACO: – Beszéltek a faluból valakivel?

JACINTO: – Nem, azért azt nem.

PACO: – És hogy köszöntök nekik?

JACINTO: – Hát így, a kezünkkel intve, vagy rájuk mosolygunk.

PACO: – És az őr?

JACINTO: – Mi van az őrrrel?

PACO: – Hát mit csinál?

JACINTO: – Röhög rajtunk, ahogy németül próbálkozunk.

PACO: – Hogyhogy németül? Nem azt mondtad, hogy nem beszéltek?

JACINTO: – Ember, azt mondani, hogy „viszlát *Froilein*”, nem azt jelenti, hogy beszélünk is. „Gute Nachtot” kívánni még nem beszélgetés. Beszélgetésnek én azt nevezem... amikor úgy... beszélgetünk...

PACO: – Világos, Jacinto. Ígérd meg, hogy te meg én gyakrabban fogunk beszélgetni.

JACINTO: – És miért kérdezgetél rólam?

PACO: – Mert meséltek...

JACINTO: – Kik?

PACO: – Nem érdekes. Csak kíváncsi voltam, hogy mit dolgoztok.

JACINTO: – És kielégítettem a kíváncsiságodat?

PACO: – Igen, nagyon is. Gyerünk!

JACINTO: – Azt mondták nekem, hogy a saját árnyékomban se bízzak.

PACO: – Jól is teszed. Hány éves vagy?

JACINTO: – Tizenhat.

PACO: – Rendben, akkor keress majd.

JACINTO: – Tényleg nem történt semmi?

PACO: – José Marfil Escalona emlékére esküszöm, hogy semmi nem történt.

JACINTO: – Az meg kicsoda?

PACO: – Az első spanyol, aki Mauthausenben meghalt.

Kiosonnak. Az egyik oldalról A BEGÚN les be, majd átmegy a színen.

KÖLN, 1965

RICKEN: – Azon a napon, amikor az első spanyol meghalt a kék háromszöget viselő, örült spanyolok kérvényezték a német tisztektől, hogy egy perc néma csenddel fejezhessék ki gyászukat. A hír szájról szájra terjedt. Soha senki sem merészelt előtte még ilyet kérni. A régebbi rabok megrémültek, hisz egy ilyen merészség durva megtorlást vonhatott volna maga után. Mégsem így történt. Mindenki legnagyobb megdöbbenésére engedélyezték a kérést. Ki tudja, talán a parancsnokok nem tulajdonítottak neki jelentőséget, vagy úgy gondolták, hogy egy örülség az egész. Vagy lehet, csak szórakozni akartak... Ki tudja...

Szírénaszó.

ÖTÖDIK RAB: – (mint JULIÁN MUR): Ma 52 éves korában elhunyt a fuengirolai születésű José Marfil Escalona.

RICKEN: – Aznap délben, mindenki a számláláshoz sorakozott fel. A tábori szabályzat szerint a rabok ötös oszlopokban álltak, és a számlálást várták. Majd amikor parancsot kaptak az oszoljra, egyik spanyol sem mozdult.

MUR: – Barátaim! Ma halt meg az első spanyol Mauthausenben.

RICKEN: – Egy tiszta, erőteljes és átható hang emelkedett ki a spanyolok közül.

MUR: – Emeljétek magasba a fejeteiket, mutassunk még egyszer példát a szolidaritásból... Egy perc néma csönddel adózzunk az emlékének.

RICKEN: – Az összes férfi a helyén maradt. Majd egy másik parancs is elhangzott...

MUR: – Vigyázz!

RICKEN: – Majd csend. Végtelen, az egész táborot betöltő csend következett. Fűlsiketítő csend, melyet soha előtte még nem hallottunk Mauthausenben.

Minden spanyol egy perc csendben áll a mauthauseni koncentrációs táborban. Utána megszólal a sziréna.

A TÁBORI NYILVÁNOSHÁZBAN, 1942 TELE

TONI és OANA.

TONI: – Megyek. Sajnálom...

OANA: – Semmi baj, maradj nyugodtan.

TONI: – És miért maradjak?

OANA: – Mert itt jobb, mint a táborban bárhol. Gyere, ülj ide, és mesélj valamit...

Csend.

TONI: – Sajnálom...

OANA: – Semmi baj, tényleg...

TONI: – Az van, hogy ezen a helyen...

OANA: – Miattam ne aggódj. Ma már három német, egy osztrák, egy belga, még két német és egy szlovén is csorgatta rám a nyálát, és ketten jönnek még utánad is. Szóval, miattam ne aggódj...

TONI: – Akkor megyek.

OANA: – Hol dolgozol?

TONI: – Mit érdekel?

OANA: – Egyre több spanyolnak van jó helye. Ügyesek vagytok, Mond már, hol dolgozol?

TONI: – Az azonosító szolgálatban?

OANA: – Fényképész vagy?

TONI: – A családomnak volt egy fényképész üzlete.

OANA: – Tudom már, ki vagy.

TONI: – Ah, tényleg?

OANA: – A másik spanyol, szintén fotós, beszélt rólad...

TONI: – Ki?

OANA: – Nem lényeg. Tudom, hogy ketten vagytok a fényképész laborban. Az a másik, aki mindig nevet, és te.

TONI: – Igen.

OANA: – A barátod mindig vidám. Igaza van. Ide nem jöhetsz, ha egy élő halott vagy, mint azok ott kint. Ide csak a fontos rabok jöhetnek. No, nézd már, ezek szerint te is egy fontos rab vagy?

TONI: – Hogy én? Nem, nem vagyok fontos, csak szerencsésebb vagyok, mint a többiek.

OANA: – A barátodnak van egy titkos terve. Azt mondja, hogy én is részt veszek majd benne.

TONI: – És mi az a terv?

OANA: – Én nem tudom, de te talán igen...

TONI: – Nem.

OANA: – Nekem mindenki mesél mindenfélét, de én tudom, hogy mit mesélhetnek. Én nem beszélek senkinek. Igaz is, néha úgy bámul maga elé, elmélázva, mintha egy halott galamb lenne a tekintetében...

TONI: – Ki?

OANA: – A barátod.

TONI: – Nem a barátom.

OANA: – Azt látom. Nem szereted, ha róla beszélek. Pedig én szeretem, ha jön, mert megnevettek. Meg hoz nekem ételt és cigarettát. És mert mindig olyan játékos. Mindannyiunkkal játszik.

TONI: – És miért játszik, mit gondolsz?

OANA: – Hogy életben maradjon. Mindenki a maga módján. Engem például három éve minden nap tizenkét undorító férfi erőszakol meg, de még élek. Már nem is undorodom, és nem is szégyenkezem miatta. Már nem az én testem, már nem az enyém. De még élek, és tudok veled beszélgetni, még ki tudom mondani, hogy én, és tudom, hogy magamról beszélek. Még élek, magamnál vagyok és van egy csepp reményem. Sok csúnya dolgot meséltek a barátodról, aki nem is a barátod... de olyan is járt nálam nem is egy, aki neki köszönhette az életét.

TONI: – Örülök nekik. Akkor megyek.

OANA: – Tudod, ha élve kikerülök innen, el akarok utazni Spanyolországba.

TONI: – Spanyolországba? Azt nem ajánlom. Foglyul ejtették.

OANA: – Kik?

TONI: – Olyanok, akik mindig agyontaposnak minket, amint fel akarnánk emelni a fejünket.

OANA: – Nem számít, majd csak elmennek egyszer.

TONI: – Nem, nem fognak.

OANA: – Meg akarom ismerni azokat a helyeket, amikről mindig meséltek: Sevilla, Gijón, Barcelona, és főleg Teruel.

TONI: – Teruel? Miért éppen Teruel?

OANA: – Mert csodálatos a dallama. Figyelj csak, mondd velem: Teruel, Teruel, Teruel...

TONI: – Hová való vagy?

OANA: – Én? Sehová? Odavalósi vagyok, ahol épp engedték, hogy tábort üssünk.

TONI: – De hol születted?

OANA: – Valahol...

TONI: – Na jó, de melyik országban?

OANA: – Horvátországban.

TONI: – És mit csináltatok? Amikor letáboroztatok, mihez kezdtetek?

OANA: – Kötéltáncos meg mutatványos voltam. Kígyóként tekergőztem, fém hengereken egyensúlyoztam. Egyre és egyre kisebbeken, egymás tetejére téve. Ezzel kerestem a kenyerem. Szinte úgy, mint itt. Egyensúlyozva és ide-oda hajolgatva. Mibe fogadjunk, hogy van legalább egy gyereked!

TONI: – Igen. Hogy találtad ki?

OANA: – Látszik rajtad. Néhány férfira rá van írva, hogy gyereke van. És a faludnak mi a neve?

TONI: – Tortosa.

OANA: – Tortosa! Milyen szép név! Tortosa! És a feleséged? Csinos?

TONI: – Igen, nagyon csinos.

OANA: – És a szüleid? Vannak szüleid?

TONI: – Már nincsenek, megölték őket. Ahogy minket is hagynak itt megrohadni. És a te családod?

OANA: – Menned kell.

TONI: – Mi történt a családdoddal?

OANA: – Már elmentek... Elfüstölögték a kéményen át...

A KISSZÍNPADON: SKÓT TÁNC A KREMATÓRIUMRÓL

MÁSODIK RAB: – Fiú, milyen a tábor?

HARMADIK RAB: – Van már gázkamránk, meg minden.

HATODIK RAB: – És teljes gőzzel működik.

NEGYESIK RAB: – És tele vagyunk oroszokkal...

ÖTÖDIK RAB: – Bárcsak répából volna annyi, mint az oroszokból... Az sokkal táplálóbb...

HATODIK RAB: – Hogy mi mindenetek van!

MÁSODIK RAB: – De a legjobb, hogy vannak krematóriumaink is.

ÖTÖDIK RAB: – Arra valók, hogy a halottakat köré gyűjtsék.

MÁSODIK RAB: – Már nem bírjuk a gázkamrában az iramot.

Vasárnap a táborba jött
Priscillianus és Agapitus.
Látták a magas kéményt,
S a füstöt, amit lassan kifűjt.

És jöttek a kocsival,
Tömve halottakkal.
Bevált szokás szerint,
egy gödörbe hullott mind.

Jött a kápó is,
a szemét gazfickó.
Seggükbe bakancsával
egy nagyot taszított.

KÁPÓ: – Barátom, ne temess el több halottat, hisz akkor minek építette a *Lagerführer* a krematóriumot?

RABOK: – Fess kápó urunk, ne rugdosson már, nincs elég gáz a kemencékben.

KÓRUSBAN: – A krematórium, a krematórium, a krematórium,
nem győzi ezt az iramot.

Ha még hullákat hozol,
hogy tűzre dobd őket...
A tömegtől be sem jutsz...

HATODIK RAB: – Mióta megvan a gázkamránk, öregem, annyian hullanak el, hogy nem győzzük égetni őket.

MÁSODIK RAB: – Az oroszok miatt van, annyian vannak.

HARMADIK RAB: – Ugyan, hagyd a fenébe az oroszokat! Inkább járjuk el a krematórium-táncot:

Ivanovának volt egy fia,
Feje hatalmas.
Életemben nem láttam még
ilyen borzalmast.

S jött a doktor,
amikor látta,
tátva maradt a szája:
Hogy lehet ekkora a koponyája?

És szólt: „Fiú, gyere,
megvizsgálak.”
Azzal a torkát elvágva,
Nosza, már is vizsgálta.

ÖTÖDIK RAB: – Gyerünk, na, dobjuk a nagyfejűt a gödörbe. Majd meglátod, milyen képet vág a kápó.

NEGYEDIK RAB: – Nem lesz dühös?

ÖTÖDIK RAB: – Gyerünk, dobd már, nevetni akarok...

KÁPÓ: – Kedves barátom, ne dobáljon halottakat a gödörbe, hisz ezért építette a *Lagerführer* a krematóriumot.

RABOK: – Fess kápó urunk, ne rugdosson már... Hisz nincs elég gáz a kemencékben.

KÓRUSBAN: – A krematórium, a krematórium, a krematórium,
nem győzi ezt az iramot.
Ha még hullákat hozol,
hogy tűzre dobd őket...
A tömegtől be sem jutsz...

TONI: – Drága Napsugaram! Mond meg a fiunknak, majd ha elég nagy lesz már hozzá, hogy az apja az utolsó pillanatig rá gondolt. Mondd el neki, hogy az ő első öt éve volt az életem legfontosabb időszaka. Mondd el neki, hogy nincsenek szavak, melyek kifejeznék a hálámat azért, hogy ő a világra jött. Kisfiam, gyermekem... Ha csak ezt kimondom, már segít, hogy elviseljem ezt a poklot. Életem! Ha egy napon megkapod a leveletem, tudnod kell, hogy a világ legborzasztóbb helyéről írok. A franciák átadtak minket a németeknek, akik meg *Stalagnak* nevezett rabtáborokba zártak minket. Utána marhavagonokban utaztunk egészen idáig, Mauthausenig. Jól jegyezd meg ezt a nevet, és soha ne felejtsd el. Ez az a hely, ahol valószínűleg egy hónapon belül meghalok. De lehet, hogy egy héten belül, vagy talán már ma, lehet, hogy egy pillanat, és már nem élek, ki tudja. Tudnod kell, hogy most épp olyan mázlista vagyok, hogy a fényképész laborban dolgozhatok. Itt jobban eszek, mint a többi rab, és nem kell a szabad ég alatt a folyónál, a kőbányában, vagy az alagutaknál robotolnom. De nem titkolhatom előled ezt a szörnyűséget. Ha hazudnék, olyan lenne, mintha elárulnálak, mintha elárulnám a szerelmünket és a harcunkat. Védj jól a fejedbe, szerelmem: Mauthausennek hívják ezt a helyet. Minden nap több száz rab hal itt meg. Európa minden szögletéből érkeznek, spanyolok is persze. Fogalmam sincs hány ezer spanyol fordult már meg itt, de azt tudom, hogy sokan, rengetegen. Végkimerülésben haltak meg a kőbányában, azon a 186 fokból álló pokoli lépcsőn, ahol 30-40 kilós köveket kell fel és le cipelniük. Minden egyes itt eltöltött nappal bizonyosabbá válik, hogy Franco itt hagy minket meghalni ebben a pokolban. Tarkólövéssel, botozással végeznek itt veled, vagy a kutyák szagatnak széjjel... Nem tudom eltitkolni előled, nem tehetem. Tudnod kell, hogy aztán elmesélhesd... Pár hónapja gázkamrákat építettek. Olyanok mintha tusolók lennének, de egyszerre kétszáz rabot tudnak megfullasztani benne. Úgy bánnak velünk, mint a rabszolgákkal, a háborús céljaikra használják fel az erőnket. Amikor meg már kimerültünk, és nem tudnak tovább kihasználni minket, akkor végeznek velünk. A zsidóknak semmi reményünk nincs. Van egy nagy kémény, amin keresztül folyamatosan több száz rabot füstölnek el az ég felé. Emlékezz rá, ne felejtsd el ennek a helynek a nevét. Ha a jövőben bárki el akarná felejteni, te emlékezz rá: Mauthausen. Így hívják a szomszédos falut, egy varázslatos kis osztrák falucska a Duna mentén. És ne felejtsd el Franz Ziereis, Georg Bachmayer és Karl Schulz nevét sem. Ők a német SS tiszték, akik mindezt irányítják. Ők döntenek arról, hogy ilyen itt minden. Drágám! Ne várj rám. Itt azt sem tudjuk, hogy a következő percet megéljük-e, így nem ébreszthetek benned hiú reményeket. Mond meg a fiunknak, hogy az apukája szereti, és az utolsó pillanatig rá gondolt. Talán ő egy jobb világban élhet majd, egy szabad és demokratikus Spanyolországban, egy egységes és összetartó Európában. Jaj, a mi Spanyol Köztársaságunk... Tudod, hogy mindig is szeretni foglak. A világ legszörnyűbb helyéről, ahol Isten sem létezik, a te Antoniód.
Mauthausen, Koncentrációs Tábor, 1943 január.

Belép RICKEN. Vele együtt a fény is változik.

RICKEN: – Add ide a leveled.

TONI átadja a levelet.

RICKEN: – *(A levelet olvassa.)* „Jól vagyunk, nagyon jól bánnak velünk. Sokszor csókolom a kis Pascualt és a nagyszülőket. Örökre a tiéd: Antonio.”

RICKEN magával viszi a levelet.

TONI visszatér a munkához. PACO egyik lábával egy székre támaszkodik, a harmonikáján Ravel Boleróját játssza.

PACO: – Mindig van még egy. Amikor már úgy gondolod, hogy több nincs, szinte lehetetlen... Mégis mindig van egy újabb módja a halálnak itt Mauthausenben. *(Harmonikázik.)* Francisco Boludát kétszer vagy háromszor láttam. Nagyon jóvágású volt. Olyan szép volt, hogy az sem zavar, hogy azt mondom rá, hogy szép. Neked, Francisco, akár hol is légy, neked küldöm ezt a Bolerót. *(Harmonikázik.)* Lehet, hogy Kresbach doktor megtartotta a fejét. Juan de Diego mesélte, hogy felismerte a koponyát a doktor rendelőjében. Tényleg, ez a Kresbach gyerekorvos...

TONI: – Mit csinált vele?

PACO a harmonikán játszik.

PACO: Van ott egy kép a gyerekorvosról... Szinte kedved támad odaadni neki a gyerekedet, hogy vigyázzon rá, igaz? Gyertek, gyerekek, gyertek, utánam mindannyian! Adok a szívecskétekbe egy injekciót. Gyertek, csak engem kövessetek, én vagyok a hamelni furulyás. Megfürdetlek benneteket, egy kis tusolás a zyklon gázban, hisz olyan piszkosak vagytok a hosszú úttól...

TONI: – A te lehengerlő humorérzéked annyira idétlen, hogy már nem is érdekel... Megspórolhatod magadnak ezeket a poénokat... Mit csinált azzal a gyerekekkel?

PACO: – Kiről is beszéltünk?

TONI: – A doktorról. Mit csinált Kresbach azzal a fiúval?

PACO: – Levágatta a fejét és a koponyájából papírnehezéket csinált az íróasztalára. *(Harmonikázik.)*

TONI: – Remek.

PACO: – Nem hiszel nekem?

TONI: – De, hiszek, csak nem akarok többet tudni.

Gondolataiba merülve belép RICKEN. PACO, macskához méltó gyorsasággal pózt vált, és színleli, hogy dolgozik.

RICKEN: – Elvesztettem az órám... Láttátok valahol?

TONI: – Nem, uram.

RICKEN: – Reggel még itt volt... Biztos nem láttátok?

TONI: – Ha láttam volna, uram, megmondanám.

PACO: – És ha én itt voltam, és láttam? Egy egész hétig király módjára ehetnénk annak az órának az árából...

PACO nevet. TONI nagyot nyel. RICKEN meg sem hallja, tovább keresgél.

RICKEN: – Emlékeztek az órára, ugye?

TONI: – Igen, mindig hordta.

RICKEN kihúzza egy fiókot, belenéz, kivesz valamit. Kihúzza egy másik fiókot, végül kivesz néhány fényképet.

RICKEN: – Mi ez itt?

TONI: – Elrontott kópiák, uram.

RICKEN: – Ezeket a fotókat ma reggel küldtem el Berlinbe. Hogy lehet, hogy itt maradt néhány másolat?

TONI: – Elfelejtettem, hogy itt vannak.

RICKEN: – Hány másolatot csináltál ezekről?

TONI: – Hatot, uram, de...

RICKEN: – Hatot? És miért hatot?

TONI: – Mert ezek rossz minőségűek, meg kell őket semmisíteni.

RICKEN: – Akkor miért nem tépted szét őket?

TONI: – Csak idetettem, aztán valami másba kezdtem...

RICKEN: – Valamiért fontosak ezek a képek?

TONI: – Egyáltalán nem, uram.

RICKEN: – Ez többet nem fordulhat elő.

TONI: – Figyelmetlen voltam, uram.

RICKEN: – Többet nem fordulhat elő, megértettétek? Ez a labor öt papírkópiát csinál és mindet a Gestapónak küldjük. Ötöt, és egyel sem többet. Ha még egyszer egyel több másolatot látok ebben a laborban, agyonlövöttek benneteket. *(Kifelé indul.)* Szóljatok, ha megtaláljátok az órát.

Kimegy. TONI és PACO feszülten nézik egymást.

PACO: – Mióta csinálsz hat másolatot, Tónikám?

TONI: – Sosem csináltam hatot, csak véletlen volt.

PACO: – Na persze, én meg hülye vagyok... Tudom, hogy egy ideje hat másolatot csinálsz... Brávó... Uraim, itt egy háborús hős.

TONI: – Hallgass már, kérlek! Még csak ez hiányzott nekem. És hogy jutott eszedbe elmondani az órát?

PACO: – Ne váltsunk témát. Hallgass ide, Toni. Én is egy ideje őrzöm a negatívokat. Sokat. Hogyha ezt az anyagot kijuttatjuk a táborból...

TONI: – Hagyj engem békén. Bármikor bejöhet valaki. Amúgy sincs miről beszélnünk. Ami neked az eszedbe jut, az jó nem lehet. Hagyj békén!

PACO: – Toni, kérlek, csak hallgass meg!

TONI: – Fogd már be!

PACO: – Akkor minek csinálod a hatodik példányt? Csak hogy kockáztasd az életed?

TONI: – Ez már az én bajom.

PACO: – Látod, mi történt ma is? Megtalálhatják őket.

TONI: – Nem találják meg. Hacsak te nem...

PACO: – Én? Mit csinállok én?

TONI: – Ha csak te el nem mondd.

PACO: – A pártból néhányan tudják, hogy negatívokat rejtegetek. És mindet ki fogjuk vinni innen.

TONI: – Azt csináltok, amit akartok a negatívokkal, de engem hagyjatok békén.

PACO: – Csapatban dolgozunk. Egy párt vagyunk.

TONI: – Hát, remek. Én nem értek egyet a párt irányelveivel. Szerintem tévedtek. Az én fotóim nem jutnak ki innen.

PACO: – És akkor mihez kezdesz velük?

TONI: – Megvárom a végét. Ha életben maradunk, a fotók is túlélnek. Örültség innen kívülről... Mindannyiunkat agyonlőnek, de előtte még példásan megbüntetnének... Órákon át kocsin hordoznának meztelenül körbe-körbe, megkínoznának, felakasztanának, jeges tussal tusolnának le, ránk uszítanák a kutyaikat, azok meg széjjel tépnének... Rám ne számítsatok. Én ebben nem veszek részt.

Hosszú csend. TONI visszatér a munkájához. PACO ismét belekezd Ravel Bolerójába.

PACO: – Ahogy említettem, Mauthausenben mindig akad egy újabb mód a halálra: ma megtudtam, hogy pusztá gyávaságból is meg lehet halni.

AZ ÁRJA FAJ FELSŐBBRENDŰSÉGÉNEK A DALA

Árja vagyok,
mint egy valkűr,
örömöm abban lelem,
Európát sepregetem.
Pusztá higiénia,
ne maradjon kosznak nyoma.

Árja vagyok,
nyomomban
minden csak ragyog.
Árja, az vagyok én.
Előre a tisztaságért,
és a ragyogásért!

Irtsuk,
Pusztítsuk,
kártevőknek nyomát se hagyjuk!
Oh, mily gyönyör,
ahogy a kéményből
a füst az égre tör.
Oh, oh, oh, ohhhhhh...

KÓRUS:
Az árja faj
gondosan takarít,
buzgón tisztít.
Ebben a munkában
egyiknek sincs párja.

Egyedül:
Árja vagyok,
nyomomban
minden csak ragyog.
Árja, az vagyok én.
Előre a tisztaságért,
és a ragyogásért!

Refrén:
Árja vagyok, mint Parszifál,
Lohengrin, Szigfrid,
Thor és Wotán.
Hatalmunk Európán

Csak így lesz totál.

Csak így lesz végetek,
zsidók, cigányok,
melegek, vörösek és mind, égjetelek.
Árja vagyok, mint Parszifál,
Én vagyok az úr!
Éljen az árja,
éljen a gáz kamrája!

Csak így lesz végetek,
zsidók, cigányok,
melegek, vörösek és mind, égjetelek.
Én vagyok az úr!
Éljen az árja,
éljen a gáz kamrája!

A TÁBORI NYILVÁNOSHÁZBAN, 1943 MÁRCIUSA

A BEGÚN és OANA

A BEGÚN: – Add át az üzenetemet a spanyoloknak. Én nagylelkű vagyok a honfitársaimmal. A többiek meg rohadjanak meg. De a földijeimnek szóljál! Ha csak egy is megpróbál szökni, az egész barakk meghal. Nem lehetnek meggondolatlanok. Az egész éjszaka a szabad ég alatt, amíg a szökevény elő nem kerül. A spanyolok nagyon ügyesnek hiszik magukat. Mivel túlélünk egy polgárháborút, azt hiszik, hogy rendkívül ügyesek. De adj nekem egy köztársaságit, egy háborús veteránt! Kiteszem én pucéran a mínusz 20 fokba egy órára, két órára, egész éjszakára. Majd meglátod, hogy mit kezdenek a spanyolok a büszkeségükkel. Ha össze kell törni a lengyelek bordáit, hát én megteszem. A lengyeleket utálok, rohadékok. Ha be kell verni, egy francia, vagy egy jugoszláv koponyáját, hát legyen. Nekem mindegy. Itt csak halálraítéltek vannak, akik egész nap csak szarnak. Mit érdekel engem, hogy ez a sok szar honnan jött. De nem akarok a földijeim miatt több gondot már, megőrjítenek. Felsőbbrendűnek hiszik magukat, és szervezkednek. Itt, ebben a mészárszékekben a spanyolok ellenállást szerveznek. Kretének! Nemzetközi bizottságokat hoznak létre, próbálják egymást segíteni, mintha innen élve kikerülhetnének... Megőrjítenek. Mond meg nekik, hogy velem nem lehet tréfálkozni. Egy napon, a számlálásnál, valaki az anyámat emlegette. Egy spanyol az anyámat emlegette...”nézz a szemembe” – mondtam neki, és belenézett a szemembe. „És most a szemembe nézve ismételd meg, amit az előbb mondtál.” És megtette. Kivájtam a szemét. Belemélyesztettem az ujjaimat a szögödrébe, így, és kiteptem a szögölyöit, így.

Csend.

OANA: – Tudod ki az a Paulus?

A BEGÚN: – Nem. Miért, ki az?

OANA: – Nem tudom, ezért kérdezem tőled. Biztos, hogy valaki nagyon fontos, mert minden SS tiszt, aki megfordul nálam, őt emlegeti, meg az anyját. Mint az a spanyol, aki a tiedet emlegette. Paulus. Nem tudod, kicsoda?

A BEGÚN: – Nem, nem tudom.

OANA: – Voltak, akik még sírtak is, miközben kimondták a nevét. Paulus, áruló, gyáva patkány, eladtad Németországot, és megaláztad a harmadik birodalmat. Én mondom, ha valaki eladja Németországot, és megszegyeníti a harmadik birodalmat, az csak nagyon fontos ember lehet.

A BEGÚN: – Nem tudom, ki a franc az a Paulus, de nem is érdekel. A németek dolgai nem érdekelnek, rohadékok, mind meg fog halni. És téged meg mit érdekel ez az ügy?

OANA: – Hát, csak azért, mert mielőtt hallottam volna Paulusnak a nevét, a németek jöttek, levették a csizmájukat, a ruhájukat, valami dalt dudorásztak, azt mondták nekem, hogy „háttal, cigány!”, végeztek és elmentek... Mindig hoztak csokoládét, kenyeret, felvágottat, cigarettát. Könnyes szemekkel fényképeket mutogattak a kis szőke gyerekeikről, ahogy azok a házuk kertjében játszanak. Mindig siettek. Imádták a statisztikát: „ha ilyen ütemben haladunk, két éven belül nem maradnak zsidók Európában.” – ismételték. Mindig siettek, vidámak és lehengerlőek voltak. „Majd beszélek Brettmeierrel, hogy ne küldjön a gázba” – mondták a legbefolyásosabbak. Most meg jönnek, sokszor részegek és még csak nem is áll fel nekik. Rugdossák a székeket, magukban beszélnek, hánynak és alszanak. Vannak, akik meg sem szólalnak, míg másoknak meg be nem áll a szájuk. Mesélnek a bambergi asztalosműhelyükről, meg arról, hogy mit meg nem adnának, ha visszatérhetnének a brémai boltoskájukba. Fogalmam sincs, hogy ki lehet ez a Paulus, és nem tudom, hogy mit csinálhatott, de azt tudom, hogy mióta a nevét ismerem, a németeknek már nem áll a zászlója.

Csend.

A BEGÚN: – Te túl sokat tudsz. Innen élve nem kerülsz ki, mert túl sokat tudsz.

OANA: – De te sem jutsz ki innen élve, mert ha nem a németek, akkor a honfitársaid ölnek majd meg.

A BEGÚN: – Ha a háborúnak vége lesz, én a főbejáraton fogok távozni, és megyek vissza Spanyolországba. A honfitársaimnak meg az emléke sem marad.

OANA: – Miért gyűlölöd őket ennyire?

A BEGÚN: – Mert elveszítettek egy háborút, ebben a pokolban meg kakaskodnak. Nem tudtak egyezsége jutni abban sem, hogy hogyan végezzenek Francóval, itt meg nagy barátok lettek, csak azért, hogy Hitler elől megszökjenek. A katalánok gyűlölnek Spanyolországot, itt meg büszkék arra, hogy spanyolok, pontosabban köztársasági spanyolok, ahogy nevezik magukat, itt a kemence szájában. Az anarchisták utálják a kommunistákat, a kommunisták meg ki nem állhatják az anarchistákat. Lőtték egymást a háborúban, itt meg összeállnak, hogy a német fasiszmus ellen harcoljanak. A szocialisták magasról lenézik az anarchistákat és a kommunistákat, itt meg spanyoloknak, harcos köztársaságiaknak mondják magukat a fasiszmussal szemben,

amikor épp, hogy tíz percük maradt a gázkamra előtt, vagy, hogy belezuhanjanak a szakadékba a kőbányában. És itt meg mindannyian köztársaságinak vallják magukat... Bezzeg a köztársaságukat egy spanyol törpétől sem voltak képesek megvédeni... Itt meg a német óriás ellen kezdenek szervezkedni... Ezért gyűlölöm őket. Mert sosem tudtak időzíteni. Na, gyerünk, basszunk már.

OANA: – Lejárt az időd.

A BEGÚN: – Nem tart sokáig.

OANA: – Nincs több időd. Menned kell.

A BEGÚN: – Azért beszéltetted, hogy elteljen az időm.

OANA: – Azért beszéltetlek, mert az elviselhetőbb, mint baszni veled.

A BEGÚN: – És tetszik, amit mondok?

OANA: – Miért bántod a többieket?

A BEGÚN: – Azért, hogy engem ne bántsanak. Minden egyes botütés, amit adok, a saját életemet hosszabbítja meg.

OANA: – Akkor érdekelhetne, hogy ki az a Paulus. Ki tudja, talán a te sorsodat is ő írja. Meg az enyémet is. Talán még a Führerét is.

DAL A GYENGÉLKEDŐRŐL ÉS A DÖFKÖDŐS DOKTORRÓL

Ha nincs szerencséd
és betegszobára kerülsz,
a hordágyakon egy
biztos: jobb létre szenderülsz.

Beteg vagy?
Megy a hasad,
csontod törött,
tetvek falnak,
vagy tifusz, kolera
vérhas aggaszt?
Jobb bármi más,
Mint itt a gyógyítás.

A kedves doktorok
nem várnak, kibeleznek.
Mint egy nyulat felhasítanak,
s veled kísérleteznek.

Injekciót adnak,

nem keresnek indokot.
A kicsi szíved közepébe,
magnézium-kloridot.

Jaj, te bátor bika-doktor,
A hibádból, te miattad
én most meghalok,
itt most meghalok.

Levágom a kezedet,
kivájom a szemedet.
Ha elkaplak, már ki nem adlak...

A LATRINÁKNÁL, 1944

PACO és JACINTO szinte észrevétlenül jeleznek egymásnak, majd egymás felé indulnak.

PACO: – Úgy beszéljünk, mintha nem beszélnénk.

JACINTO: – Rendben.

PACO: – Még mindig szoktál találkozni azzal a rokonszenves falubeli nővel?

JACINTO: – Anna Poitnnerrel, igen.

PACO: – Beszéltek is vele néhány percet, igaz? És senki nem őriz benneteket.

JACINTO: – Egy rövid ideig igen.

PACO: – Szerinted megőrizne nekünk egy csomagot? (*Csend.*) Mit gondolsz? Értetted, amit kérdeztem?

JACINTO: – Milyen csomagot?

PACO: – Fényképeket. Egy kis csomag az egész, a ruha alatt el lehet rejteni. De nagyon fontos csomag. Mit gondolsz, elrejtene?

JACINTO: – Nem tudom. Biztosan. Bátrabb, mint mi ketten együtt. A férjét megkínózták meg minden... Biztos megtenné.

PACO: – Nagyszerű. És te, kivinnéd a csomagot?

JACINTO: – Hát persze, hogy aztán kinyírjanak.

PACO: – Mindent kigondoltam. Csak ti mentek ki a táborból és mehettek a faluba. Szinte már nem is őriznek benneteket.

JACINTO: – És hogyan vinném ki?

PACO: – Gondolom, szeretnél már együtt lenni egy nővel, igaz?

JACINTO: – És ez most, hogy jön ide?

PACO: – A bordélyban van egy gyönyörű cigánylány, Oanának hívják. Már mindent megbeszéltem vele. Ő adja majd oda a csomagot, a megbeszélt napon, vacsora után elmész hozzá, és vele alszol. Másnap reggel meg eljössz, senki nem motoz meg benneteket, kiviszed a pakkot a faluba és odaadod az osztrák nőnek.... *(Csend.)* Mondd, Jacinto, hogy meg tudod tenni. *(Csend.)*

JACINTO: – Fertőtleníteni fogják a tökömet?

PACO: – Az lehet, de Oana egy csoda, majd meglátod...

JACINTO: – És mi van, ha nem áll fel?

PACO: – Miről beszélsz, Jacinto? Menni fog!

JACINTO: – Nem is tudom. Egész éjjel egy ágyban azzal a csomaggal... Meg fogok halni félelmemben.... És amikor kimegyünk... Ha elkapnak, agyonlőnek, vagy felakasztanak.

PACO: – Gondolj szegény apádra, akit Gusenben gázosítottak el. Meg a bátyádra. Meg kell tenned értük is! Ezek a fényképek tanúsítják, hogy mi történik itt. Ha nem juttatjuk ki, megsemmisítik mindet, most, hogy már tudják, hogy elvesztették a háborút. Csak te tudod ezt megtenni, Jacinto.

JACINTO: – És ha nem teszi el?

PACO: – Ki? Az osztrák nő?

JACINTO: – Igen, mi van, ha berezel, és az mondja, hogy nem. Akkor mihez kezdek a pakkal?

PACO: – Kérdezd meg tőle holnap.

JACINTO: – És ha holnap nem látom?

PACO: – Akkor holnapután, vagy amikor újra látod.

JACINTO: – És mit mondjak neki?

PACO: – Jaj, Jacinto! Hát, hogy megőrizné-e a csomagot, ha otthagyd.

JACINTO: – És megmondjam neki, hogy fényképek vannak benne?

PACO: – Megmondhatod.

JACINTO: – Rendben, beszélek vele.

PACO: – Holnap keressük egymást, vagy holnapután. Egyszerűen csak ints a fejeddel, ha rendben, én meg megbeszélem a cigánylánnyal.

A fiú kimegy. Szinte azonnal belép A BEGÚN

A BEGÚN: – Hogy vagy, fényképész?

PACO: – Eddig jól voltam.

Indulni készül. A KÁPÓ erősen megragadja a karját és kicsavarja. PACO a fájdalomtól térdre rogy.

A BEGÚN: – Nem szeretem, ha nem hallgatnak végig. Mi dolgod van ezzel a kölyökkel?

PACO: – Még nem basztam meg, meghagytam neked. Eressz, te szemét, eltöröd a karom.

A BEGÚN: – Nem mondom!

PACO: – Holnap Ziereist és az egész családját kell fényképeznem...

A BEGÚN: – Az igen...

PACO: – De ha eltöröd a karom, a töködnél fogva fognak felakasztani... Engedj már el, te rohadék, eressz!

A BEGÚN: – Nem csak seggnyaló vagy, de besúgó is.

Csend. PACO már nem bírja a fájdalmat.

PACO: – Kérlek...

A BEGÚN: – *(Enged a szorításból, de nem ereszti el.)* Te nem akartad megbaszni azt a fiút, mert egy rohadék kommunista vagy... Még annyi vér sincs a pucádban, hogy buzi legyél. Egy idióta vagy, aki csak a harmonikáját baszogatja... De egy napon feldugom a seggedbe a hangszered.

PACO: – Ahogy akarod, de eressz már el, a kurva életbe.

A BEGÚN: – Tűnj innét. Sokak szeretnének téged Paco, és egy nap még elkaplak, meglásd. Egyszer még elkaplak!

PACO kimegy.

RICKEN HÁZA

RICKEN a rádiót hallgatja, a BBC-t próbálja beállítani. Gondolataiba merül, 1944 nyarára gondol. Kívülről hangok szűrődnek be. Hirtelen kivágódik az ajtó. BRETTMEIER az. RICKEN azonnal kikapcsolja a rádiót.

BRETTMEIER: – Ricken, Heil Hitler!

RICKEN: – Heil, Hitler!

BRETTMEIER: – Ugye megengeded, hogy leüljek? *(Leül.)* Hol vannak a kis csibéid?

RICKEN: – Gondolom, a barakkjukban.

BRETTMEIER: – Alszanak, mint a kis angyalkák, hisz azok is... Jól dolgoznak, de kicsit túl sokan vannak. Melyiktől tudnánk megválni?

RICKEN: – Szükségem van mindre, uram.

BRETTMEIER: – És ugyan mire kellenek?

RICKEN: – Sok a munka.

BRETTMEIER: – Valóban?

RICKEN: – Rengeteg az előhívás, az osztályozás, uram.

BRETTMEIER: – Csinálj rólam egy fényképet.

RICKEN: – Most?

BRETTMEIER: – Igen, most. Nem jó ötlet?

RICKEN: – Már épp le akartam feküdni.

BRETTMEIER: – És mit gondolsz, mikor lenne alkalmas, hogy lefotózz?

RICKEN: – Úgy gondolom, hogy ön kitüntetett figyelmet érdemel. A holnap jobb lenne.

BRETTMEIER: – De én most akarom.

RICKEN: – Rendben. Adjon pár percet, nem tart sokáig.

RICKEN előkészíti a fényt és beállítja a kameráját. BRETTMEIER a rádióhoz megy és bekapcsolja.

BRETTMEIER: – Miközben a fényképet készíted, hallgathatnánk ezt az angol hablatyot. Minden szarságot összehordanak rólunk, igaz?

Csend.

RICKEN: – Mindjárt kész vagyok. Foglaljon helyet, uram.

BRETTMEIER: – Miért hallgatod ezt, Ricken?

RICKEN: – Csak hogy elvonja a figyelmem, semmi másért. Üljön le, uram.

BRETTMEIER: – Jobb szeretném állva.

RICKEN: – Ne késlekedjünk. Jobb lenne ülvé.

BRETTMEIER: – És amikor itt vannak a kis csibéid, akkor is azt hallgatod, hogy hogyan pocskondiázzák Németországot? Paul Ricken, ez a munkád?

RICKEN: – Soha, uram. Sosem hallgatom a rádiót a rabok jelenlétében.

BRETTMEIER: – Agyonlövethetnék, Ricken. Tényleg megteszem.

RICKEN: – Leülne, uram?

BRETTMEIER: – Örölnének, nem? Örölnének, ha azt hallhatnák, hogy Németország elveszítette a háborút.

RICKEN: – Érthető. Haza akarnak menni a családjukhoz. Ha nem ül le, akkor nem tudom lefénképezni.

BRETTMEIER: – Innen nem kerülnek ki élve. (*Leül.*)

RICKEN: – Lehetséges.

BRETTMEIER: – Még holnap a kőbányába küldöm a spanyoljaidat.

RICKEN: – Szükségem van rájuk.

BRETTMEIER: – Mire? Hogy előhívják a fotókat az SS tisztekről, ahogy azok épp egy szuronyt dugnak a rabok seggébe?

RICKEN: – Uram, ha nem marad mozdulatlan, akkor nem tudok fotózni.

BRETTMEIER: – Nézd, Ricken... Most már annyira sem érdekel, mint egy zsidónak az élete, hogy éveken keresztül ebben a laboratóriumban milyen hülyeségeket csináltál pár márka hasznáért. De most már vége, bezár a bazár. Vége az egész labornak. Vége az azonosítási szolgálatnak, mert már nincs kit azonosítani. Vége van ennek a kurva rádióknak is. Holnaptól kezdjél el mindent megsemmisíteni. Megértetted? Az összes fényképet, az összes másolatot, az összes negatívot, mindent. És jól figyelj: Ziereis parancsnok utasítására néhány napon belül te vezeted majd a rabok evakuálását.

Csend.

BRETTMEIER: – Minden rendben, Paul?

RICKEN: – Igen, uram, minden rendben. Kérem, gombolja be az egyenruháját.

BRETTMEIER: – Tetszik az ajánlatom?

RICKEN: – Mosolyogjon, ha akar, de ne beszéljen.

BRETTMEIER: – Mit szólsz Ricken, a tettek embere lehetnél így ötven évesen. Talán az egyik rab rosszul viselkedik, és le kell lőni... Na, így milyen?

RICKEN: – Nem lesz jó, uram. Ha folyton beszél, nem lesz jó a kép.

BRETTMEIER: – Ricken, hallod, amit mondok?

RICKEN: – Uram, így nem tudok dolgozni. Nagyon fáradt vagyok, aludnom kell. Ön arra kért, csináljak egy fotót, de ha folyton beszél és mozog, nem tudom jól végezni a munkámat. Kérem, figyeljen rám. Én nem adhatom a nevem a mauthauseni tábor biztonsági főnökéről készült képhez, ha az nem sikerül tökéletesen. Érti?

Csend. Brettmeier mereven Ricken kamerájába néz.

RICKEN: – Ne a kamerába nézzon, hanem ide, a jobb oldalra.

BRETTMEIER: – Ricken...

RICKEN: – Nem mondtam, hogy beszélhet. És ne mozogjon. *(Fényképez.)* Meg kell ismételnünk. Ez a tekintet tele van dühvel, csalódottsággal. Az arcára egy egész regény van írva, egy középszerű, közönséges élet regénye.

BRETTMEIER: – Mit mondasz?

RICKEN: – Gondoljon arra, parancsnok, hogy milyennek akarja, hogy az utódok majd lássák...

BRETTMEIER: – Mint Martin Brettmeier. Én vagyok Martin Brettmeier.

RICKEN: – Jól van, így már sokkal jobb. Ide nézzon, ide fel. Ez az. Ez az igazi Martin Brettmeier. Maradjon így. *(Fényképez.)* Kész is. Mit is mondott?

BRETTMEIER: – Tényleg nem hallottál semmit abból, amit mondtam? Idióta vagy, vagy csak tetteted?

RICKEN: – Nézze, uram, vagy tizenegy millió embert öltünk már meg. Csak itt a koncentrációs táborokban... A többi meg mit számít?

BRETTMEIER: – Már hogyan számítana, Paul Ricken. Te is vérrel fogod bemocskolni a kezed.

RICKEN: – Ahogy önök akarják. Már kész a portréja. Miben lehetek még a szolgálatára?

BRETTMEIER: – Hogy merészelsz így beszélni velem?

RICKEN: – Mert a rossznyelvek azt mondják, megőrültem és talán igazuk is van.

BRETTMEIER: – Ricken, te a tűzzel játszol. A pokolra foglak küldeni.

RICKEN: – A pokol egy jelentéktelen bájos szó, ahhoz képest, amit mi idéztünk itt elő.

BRETTMEIER: – Ne oktass ki, professzor úr. Szinte bármit elviselek, csak a szentbeszédet nem. Ne gyere itt az érzelgősséggel! Elmegyek, hogy ne öljelek meg, Paul Ricken. Lusta lennék elmagyarázni mindenkinek, de főleg a feleségemnek, hogy miért repítettem egy golyót a fejébe. Semmisítsd meg ezt. És csomagolj! *(Az ajtó felé indul.)* Heil, Hitler!

BRETTMEIER várja, hogy RICKEN is lendítse a kezét. De RICKEN nem teszi, BRETTMEIER kimegy.

A KISSZÍNPADON: A FÁK AZ ESŐÉRT SÍRNAK SZEFARD DAL

Sírnak a fák az esőért,
a hegyek a szellőért.
Sír a szemem
teérted, kedvesem.
Kérdelem, mi lesz velem?
Távoli földeken,
hol éltem csak tengetem.

Egy angyal száll elém,
Szeme, mint a kedvesé.
Sírni akarok, de szemem kiszárad,
A szívemből csak sóhaj árad.

Kérdelem, mi lesz énvelem.
Halálom az otthontól távol,
Ausztriában lelem.

A LATRINÁKNÁL, 1944 DECEMBER

A KÁPÓ durván megragadja JACINTÓT.

A BEGÚN: – Miről beszéltek Pacóval?

JACINTO: – Mi van?

A BEGÚN: – Láttalak vele. Miről beszéltek?

JACINTO: – Ki az a Paco?

Belevág a gyomorszájába.

A BEGÚN: – Ne kényszeríts, hogy megöljelek. Most azonnal mond meg, hogy mi a fenéről beszéltek ti mindig, amikor itt találkoztok. Beszélj!

JACINTO: – Csak azt akarta tudni, hogy mit csinálunk.

A BEGÚN: – Hol mit csináltok?

JACINTO: – A faluban.

A BEGÚN: – És mit mondtál neki?

JACINTO: – Hogy mit csinálunk.

A BEGÚN: – És miért akarja tudni, hogy mit csináltok a faluban?

JACINTO: – Mit tudom én.

A BEGÚN: – Szóval nem tudod. És azt akarod tudni, hogy milyen ízű a víz a budiban?

JACINTO: – Ő kérdezett, én meg válaszoltam, de nem tudom, mit akar. *(A kápó bal kezére felhúz egy könyékig érő kesztyűt.)* Ne, kérem ne...

A BEGÚN: – Csak vesztegetem veled az időm.

JACINTO: – Mit akar, mit mondjak?

A BEGÚN: – Mit kérdezett?

JACINTO: – Hogy hány órákor megyünk ki, meg hogy mikor jövünk vissza a táborba, kivel beszélünk... Ilyesmiket...

A BEGÚN: – És miért akarja mindezt tudni?

JACINTO: – Nem tudom. Esküszöm, hogy nem tudom.

A KÁPÓ megfogja a fiú fejét, és belenyomja az ürülékkel teli vécébe. Közben egy kuplét énekel, majd amikor a végére ér, elereszti JACINTO fejét.

A BEGÚN: – Az a szemét a Poschacherről kérdezett... Valamiben mesterkedik, mondd meg azonnal, hogy mit ajánlott cserébe, vagy az egész tifuszos barakk szarát lenyomom a torkodon.

JACINTO: – Az emberekről kérdezett.... Azt akarta tudni..., hogy a falubeliek.... Beszélnek-e velünk.

A BEGÚN: – Ezt már mondtad. De azt akarom tudni, hogy mit akar ezzel, mit keres az a szemétláda. A laborjában úgy él, mint egy kiskirály... Miért keres, miért beszél veled... Miért, mondd már, miért? Beszélj, miért? Vagy most azonnal megfojtalak.

JACINTO: – Én.... Azt mondja, hogy a spanyoloknak akar segíteni...

A BEGÚN: – Ezt már szeretem.... Hogyan akar segíteni?

JACINTO: – Én nem tudom...

A BEGÚN: – Nem tudod?

JACINTO: – Könyörgök...

A BEGÚN: – Csak még egy kortyocska....

Újra belenyomja JACINTO fejét a vécébe, és ismét énekel. A fiú rángatózik, a halálán van.

A BEGÚN: – Harmadikra teljesen beleduglak, hallod? Milyen terve van?

A fiú már félholt, szinte megfulladt. Valamit motyog, sír és reszket.

A BEGÚN: – Megvárjuk, még újra keres. Addig meg imádkozz.

A KÁPÓ kimegy. JACINTO egyedül marad, ürülék, magány és félelem veszi körbe.

A TÁBORI NYILVÁNOSHÁZBAN, 1945 JANUÁR

PACO és OANA az ágyon ülnek szorosan egymás mellett. PACO a harmonikáján Ravel Boleróját játssza. Amikor befejezi, mintha súgna valamit OANA fülébe.

OANA: – *(Egy pillanatra kidugja a fejét a kis szobából.)* Senki nem figyel. Mondd, amit el kell mondanod.

PACO: – Amiről már beszéltem egyszer.

Csend.

OANA: – És hová kerülnek azok a fényképek?

PACO: – Egy falubéli nő házába.

Csend.

OANA: – Mikor?

PACO: – Valamelyik nap. Meg kell bizonyosodnom róla, hogy az ő.... az emberem... Akár már holnap is lehet. Itt leszel, nem?

Csend.

OANA: – És a fiú biztos utánad fog jönni? Mióta ellenőrzöd, hogy ki jár ide?

PACO: – Nem ellenőrzöm, de tudom irányítani a dolgokat. Elintézem, hogy a srác a Poschacher brigádból utánam jöjjön. És ami a legfontosabb, vele véget ér a napod. Utána senki sem jöhet. Rendben lesz.

OANA: – Nincs más megoldás?

PACO: – Ez a legjobb.

OANA: – Nekem ez a legrosszabb. Ha nem sikerül, az a kölyök... És ha megtalálják a csomagot? Mit fog mondani, ha megtalálják nála a csomagot, mi van, ha mondjuk, elejti....

PACO: – Csak a barakkjáig kell elvinnie...

OANA: – Ja, mintha az lenne a világ legbiztonságosabb helye...

PACO: – Az övé az. Néhány hónapja még lehet, hogy nem volt az, de most már nem motoznak. Ott biztonságban aludhatnak.

OANA: – És miért nem valahol máshol adod neki oda?

PACO: – Mert nincs más hely. Esküszöm, Oana. Már hónapok óta tervezem ezt... Tudom, hogy rizikós, tudom, hogy ha nem sikerül, mindannyian meghalunk, de azt is tudom, hogy ha sikerül...

OANA: – Akkor, mi lesz?

PACO: – Ha sikerül, akkor soha nem tagadhatják le azt, amit tudjuk, hogy amúgy letagadnának. Minden, minden ebben a csomagban van: a kegyetlenkedéseik, a gyilkolások, az átkozott lépcső, a tisztek látogatása... Esküszöm neked, hogy az egyedüli módja, hogy kijuttassuk innen, ha a kölyök a Poschacher csapatból idejön érte. Rögtön utánam jönne, odaadod neki, vele alszol, és másnap reggel kiviszi innen. Oana, kérlek....

Csend.

OANA: – És a barátaid?

PACO: – Milyen barátaim?

OANA: – A többiek, akik a laborban dolgoznak.

PACO: – Senki nem tud semmit. Még csak az kéne... A lengyelekben nem bízok, rosszabbak, mint a náciak... Ez csak az én ügyem. A pártvezetők még tudnak róla, de senki más nem.

OANA: – És a másik spanyol?

PACO: – Milyen spanyol?

OANA: – Volt egy másik spanyol veled a laborban.

PACO: – Nem volt.

OANA: – Hogy hogy nem? Itt volt egyszer, még régebben... Nem emlékszem a nevére, de mesélt nekem a laborról és még sok mindenről.

PACO: – Még régen lehetett, biztos még mielőtt én megérkeztem volna, nem tudom.

Csend.

OANA: – Akkor én sem tudom, hogy segíték-e a tervedben...

PACO: – Oana...

OANA: – Hazudsz nekem... Ha már az a bőrömet viszem a vásárra, szeretném, ha igazat mondanál...

PACO: – Butaságokkal vesztegetjük a drága időt...

OANA: – Emlékszel azokra a jugoszláv partizánokra?

PACO: – Milyen partizánokra?

OANA: – Nincsenek a fotókon. Egyesével lőtték agyon őket, ötvenkettőt.

PACO: – Ki mesélte ezt neked?

OANA: – Ha lehetne, akkor én is szeretnék focizni a tisztekkel. Biztos szórakoztató lehet Brettmeierrel örülni a gólnak.

PACO: – Egyáltalán nem szórakoztató... Csak annyi, hogy van egy kis eszem...

OANA: – Nevettél?

PACO: – A focin?

OANA: – A partizánokon.

PACO: – Miről beszélsz?

OANA: – Csak tudni akarom, hogy neveltél-e aznap, miközben ötvenkét jugoszlávot lőttek agyon, férfiakat és nőket... Csak szeretném tudni... Mert ha neveltél, akkor hallani sem akarok a fotókról.

Csend.

PACO: – Oana...

OANA: – Hallani sem bírlak... Tűnj innen.

PACO: – Néha nagyon ideges vagyok, vagyis mindig ideges vagyok, és akkor olyanokat csinálok, amit nem is akarok. Meg mondok olyanokat, amiket nem is akarok...

OANA: – Hol van a másik spanyol?

PACO: – Meghalt. De ha még nem halt meg, akkor holnap meg fog, vagy holnapután. A gyengélkedőbe vitték. Onnan senki nem jön ki élve.

OANA: – Ő tudta, hogy ki akarod vinni a fotókat?

PACO: – Nem.

OANA: – Most ne hazudj.

PACO: – Az igazat mondom. És nem hazudok akkor sem, ha azt mondom, hogy Toni még egy földön szaladgáló csótánytól is berezel. Soha nem lenne bátorsága kivinni innen a fényképeket. Ezért kell most megtennünk, Oana. Még ha engem gyűlölsz a világon a legjobban, akkor is ki kell juttatni innen a képeket, ezek az egyetlen bizonyítékaink. A képeknek semmi köze nincs hozzám, vagy Tonihoz...

OANA: – Nevettél?

PACO: – Nem tudom. Ha ideges vagyok, nem tudom irányítani a testemet, már mondtam...

OANA: – És pucolod a tiszték csizmáját?

PACO: – Nem.

OANA: – Már megint hazudsz.

PACO: – Ki mesélt neked ezekről?

OANA: – Sok ember megfordul nálam, és be nem áll a szájuk. Menned kell.

PACO: – Oana, kérlek... Mondj igent. Inkább gyűlölj, de mondd, hogy igen.

OANA: – Viszlát.

PACO: – Ugye segítesz?

Csend. Hosszan egymás szemébe néznek, de OANA nem válaszol. PACO kimegy. OANA a hasára teszi a kezét és megsimogatja. Magába merülve áll, arcán félelem látszik.

A GYENGÉLKEDŐN:

TONI egy ágyon fekszik. Remeg, nagyon magas a láza, végelgyengült állapotban van. Haláltusáját a homályban lévő többi haldokló nyögése kíséri. Kinyílik egy ajtó. Először zseblámpa fénye, majd egy sárga fény látszódik, mely felülről szűrődik be és egy óriási alakot világít meg: három méteres fehér köpenyes lény, arcán egy érzéketlen maszk, mely körbe-körbe forog. Azokra a nagyfejű óriásokra hasonlít, melyeket számos spanyol faluban szokta felvonultatni. Amint TONI ágyához ér, abbahagyja a táncot és egy kedves német bölcsődalba kezd, miközben a matracot ringatja. Egy ideig csak a furcsa dal és az ágy nyikorgása hallatszik. A kezdetben fülbemászó édes dalocska egyre ritmusosabbá és durvábbá, majd egy erőszakos kellemetlen torokhanggá változik. Az ágy már úgy

himbálódzik, mint ahogy egy hajó a viharosan hullámozó tengeren. TONI nyögései rettegéssel teli kiabálássá válnak. Míg az óriás németül káromolja a vad és állati bölcsődalt, az ágy forogni kezd, egyre és egyre gyorsabban, még gyorsabban. Majd egy erős és durva mozdulat az egész jelenetet megállítja. Hirtelen csend. TONI az ágyban marad, rongyok közt fekszik, egy emberi roncs. Az óriás megsimogatja TONI arcát. A férfi szomorúan ránéz. A furcsa, jelmezes alak hirtelen egy hatalmas fecskendővel vesz elő a köpenyéből, miközben egy disszonánsan üvöltő spanyol pasodoble éles hangjai hallatszódhatnak. TONI próbál felkelni a halálos ágyból, de már jártányi ereje sem maradt. Az óriás TONI szívébe vágja a hatalmas injekciós tűt. TONI már nem kiabál, csak egy torz és néma grimaszra nyílik a szája. Az ágyat talicskaként a pasodoble ritmusára kezdik tologatni, miközben meztelen és félmeztelen rongybabák zuhannak TONIRA. A férfit maga alá temeti a kicsavarodott testek kaotikus tömege...

LATRINÁK, 1945 FEBRUÁR

PACO: – Figyelj rám.

JACINTO: – Meg fognak ölni.

PACO: – Holnap a bordélyban fél nyolckor menj Oanához. Az ajtóban az őt tudja, hogy mész. Oana egy csomagot ad majd neked, vidd ki a táborból, és add oda az osztrák nőnek.

JACINTO: – Nem tudom megtenni, meg fognak ölni.

PACO: – Nincs itt senki, ki ölné meg?

JACINTO: – A Begún.

PACO: – A Begún? Nincs is itt senki, nyugi.

JACINTO: – Mindig van valaki. Kérlek, ne beszélj hozzám!

PACO: – Jacinto, kérlek, tedd meg. Ki kell vinned innen ezeket a fotókat, csak te tudod ezt megcsinálni.

JACINTO: – Hagyjál!

PACO: – Fél nyolckor, és Oanát kérd.

A fiú kimegy.

AZ ELEKTROMOS DRÓTKERÍTÉS DALA

Nagyon csábító vagyok, tudom.
Gyere, itt a legjobb alkalom.
Gyere, fogd meg a kábelelem,

az áramütés nem nagy gyötrelmem.
A megváltód, én vagyok.

Amikor majd elkeseredesz,
s a borzalomtól már megremegsz,
gyere, fogd meg a kábelem.
Forrósodj meg velem,
s többet nem szenvedsz.

Tüzes csókom éget,
erős karom érzed.
Gyere, fogd meg a kábelem,
madárcaként elreptet.
Szenvedés, végre véged!

Én vagyok az áramütés,
a nevem a magasfeszültség.
Átjár már a derűltség,
és a háromszáznyolcvan volt.
S hol volt, hol nem volt.

TÁBORI NYILVÁNOSHÁZ, 1945 FEBRUÁR

JACINTO és OANA szó nélkül nézik egymást. A fiú reszket, képtelen akár egy lépést is tenni. OANA lép hozzá és odaadja neki a csomagot. JACINTO megpróbálja ügyetlenül elrejtetni a ruhája alatt, végül OANA segít neki eldugni. Nézik egymást.

JACINTO: – Kész? Akkor menjek?

OANA: – Inkább maradj még. Még csak most jöttél. Általában végig szoktak maradni.
Tizenegy perced van.

Csend.

JACINTO: – Itt tartottad?

OANA: – Mindenki a testemen matat, így a fiók biztonságosabb. Amúgy meg Paco épp előttem volt, és te vagy mára az utolsó.

Csend. OANA nagyon lassan JACINTO felé lép, kedvesen megsimogatja a fiú arcát. JACINTO nem mozdul. OANA a fiú arcát igyekszik emlékeibe vésni, az ujjjaival végigtapintja a szemöldökét, a szemhéját, az orrát, az arcát, a száját... Majd mindkét kezével végigsimít a fülén, a tarkóján, a leborotvált fején. JACINTO nem mozdul. OANA átkarolja a fiú nyakát. A fejét a mellére hajtva átöleli. Így maradnak egészen addig, amíg a fiú felébred bénultságából. Előbb az egyik karját, majd a másikat mozdítja, átöleli OANA törekény testét. Meleget és vigaszt keresve simulnak egymáshoz.

OANA: – Most már mehatsz.

JACINTO: – Igen?

OANA: – Most már igen.

JACINTO: – De nem tudok.

OANA: – Hogyan?

JACINTO: – Nem tudok megmozdulni.

OANA: – Ne mondd már!

JACINTO: – Esküszöm, képtelen vagyok megmozdulni.

OANA: – Bolond vagy!

JACINTO: – Még egy ölelésre van szükségem, és akkor talán meg bírok mozdulni.

OANA: – Most menned kell, majd gyere el egy másik napon is.

JACINTO: – Talán már nem lesz másik nap.

Nézik egymást. Hirtelen BRETTMEIER ront be. Látszik, hogy részeg.

BRETTMEIER: – Egy spanyol és egy cigánylány. Mit csinálsz te itt?

OANA: – Már épp menni készült.

BRETTMEIER: – Franz¹ és az ő barátai. Franz küldött, a fényképész, igaz? Szeretem a spanyolokat, jóvágásúak vagytok. Meg kellett volna ölnünk mindannyiótokat még akkor, amikor leszálltatok a vonatról. Mára ti irányítjátok az egész tábor. Nézd meg ezt a Franzot, úgy jár-kezel a táborban, mint egy *Rapportführer*. ... Mit csinálsz te itt?

OANA: – Már épp menni készült.

BRETTMEIER: – Tudtad, hogy egy terhes nőt basztál meg éppen az előbb? *(Elővesz egy pisztolyt.)* Egy jobb világot akartunk építeni, de ti nem értettétek meg. Hogy hívnak?

JACINTO: – Ja... cin...to.

BRETTMEIER: – Nincs helyetek a világban... a Führer megmondta. Nem te vagy az apja annak a porontynak? Hogy jobb legyen a világ, csak a legjobbak maradhatnak életben. Egy cigánykölök van a hasában... Még mielőtt az amerikaiak elkapnának... *(A saját halántékához emeli a pisztolyt.)* Meg a feleségemet, és a kislányaimat is... Nem engedhetem meg, hogy csótányok maradjanak a világban... Felgyújtjuk a tábor és úgy égtek majd el, mint a patkányok... Tessék, fogd, öld meg a cigánylányt. *(A fiú kezébe*

¹ Paco a spanyol *Francisco* (németül *Franz*) becézett alakja.

adja a pisztolyt.) Gyerünk, öld meg! (Vég nélküli pillanat.) Öld meg! (JACINTO sír.) Öld meg!

OANA: – Nincs hozzá bátorsága. Hagyd, hogy elmenjen és ölj meg te.

A náci elveszi a pisztolyt JACINTÓTÓL és durván az ajtó felé löki a fiút.

BRETTMEIER: – Tűnés! (JACINTO kimegy) Mauthausenben nincs születés, Mauthausenben csak halál van.

BRETTMEIER beleüríti a tárat OANA testébe. RICKEN, húsz évvel később, beállítja OANA testét és a Leicájával lefényképezi. Sír. A cigányzenekar gyászindulót játszik, miközben a rabok a halottas kocsin kihúzzák OANA testét. RICKEN, még mindig a kameráját szorítja, szemével követi őket.

RICKEN: – Amikor a szövetségesek elérték Ausztriát, Brettmeier fejbe lőtte a feleségét, utána a két lányát, majd a saját agyát is szétloccsantotta. (Hosszú, vég nélküli szünet.) Húsz éve már, hogy nem beszéltem erről.

A FÉNYKÉPÉSZ LABORBAN, 1945 MÁRCIUSA

TONI egy botokból és rongyból összetákolt mankóra támaszkodik. Még mindig a betegségéből lábadozik.

TONI: – Hol vannak?

PACO: – Biztonságos helyen.

TONI: – Mondd meg, hol.

PACO: – Minek.

TONI: – Az én fényképeim.

PACO: – Azok a fotók nem a tieid. Senkiéi. Te csináltad tán?

TONI: – A kurva anyád csinálta, elég a meséidből. Mondd meg végre, hol vannak.

PACO: – Ne kiabálj, Tónikám!

TONI: – Mit csináltál velük? Jogom van tudni.

PACO: – Majd ha lenyugodtál.

TONI: – Lenyugodtam már. Hol vannak?

Csend.

PACO: – Kint.

TONI: – Hogy hogy kint?

PACO: – A táboron kívül.

Csend.

TONI: – Megöllek! Esküszöm, megöllek.

PACO: – Vigyázz, még megbotlasz és elesel.

TONI: – Az én fényképeim voltak, te szemét...

PACO: – A te fényképeid?

TONI: – Négy éve kockára teszem az életem, hogy a hatodik kópiát elrejtsem... Tudni akarom, mit csináltál velük.

PACO: – Biztonságos helyen vannak. Csak ez számít.

TONI: – Mondd meg, hol.

PACO: – Ne makacskodj már. Úgysem mondom meg.

TONI: – Nem mondd meg? Ha nem, akkor megöllek, innen nem kerülsz ki élve.

PACO: – Annyira félek, hogy azt hiszem, mindjárt rajzolok is neked egy térképet, ami elvezet a kincshez...

TONI elveszíti a fejét és nekiesik PACÓNAK. TONI ügyetlenül elesik.

PACO: – Ugye megmondtam, hogy el fogsz esni.

TONI: – Átkozom a napot, amikor valaki azt mondta, hogy jöjjenek melléd dolgozni a laborba. A kurva életbe, hogy nem fojtottalak meg már három évvel ezelőtt. Hogy rohadjanak meg az olyan spiclik, mint te...

PACO: – Ha folytatod a kiabálást, mindketten a kőbányában végezzük.

TONI: – Inkább végezném ott, minthogy egy percet is veled maradjak.

PACO: – Rendben. Megmondom, hogy hol vannak a fotók. És akkor? Mit fogsz tenni? Odamész Brettmeierhez és azt mondd neki, hogy az 5185-ös számú rab, Paco egy jelentős mennyiségű, az ön biztonságára nézve rendkívül kompromittáló másolatot és negatívot juttatott ki az azonosító laborból... Lenne olyan kedves, hogy kiengedne a táborból, hogy visszahozzam a csomagot?

TONI: – Egy bohóc vagy, és egy patkány. Tessék, a mauthausnei fényképész, a fotók megmentője. A tökéletes gazfickó, aki a haldokló barátjától lopta el a fényképeket... Az aljas...

PACO: – Aki azért juttatta ki a fotókat, hogy nehogy a náci megsemmisítsenek minden bizonyítékot.

TONI: – Inkább te végeztél velük.

PACO: – Most biztos helyen vannak.

TONI: – A te kezében összemocskolódnak.

PACO: – Nem a tieid és nem is az enyémekek...

TONI: – És röhögni fogsz, mikor megmutatod őket?

PACO: – Az egész világ megláthatja végre.

TONI: – Mennyit fizettek értük?

PACO: – Szarok a halottaidra.

TONI: – Kinek adtad el?

PACO: – A kurva anyádnak, te rohadék.

TONI: – Paco, ha annyira fontos ez neked, mondd már el, hol vannak.

PACO: – Nem.

TONI: – Kérlek, legalább arra a sok fájdalomra gondolj, amiről azok a képek mesélnek... kérlek, mondd el, hol vannak.

PACO: – Épp azért a sok szenvedésért nem mondom el, hogy hol vannak.

TONI: – Legalább azok miatt mondd el, akik meghaltak... Könyörgök, mondd el, hol vannak.

PACO: – A Mauthausenben meghalt spanyolok emlékére kérlek, hagyjál békén. Egy életre hagyj engem.

Csend. TONI arcán végtelen keserűség. PACO ironikusan elmosolyodik.

TONI: – Sohasem bocsájtok meg neked.

PACO: – Legyen hosszú életed.

1945 május. A rabok egy hatalmas feliratot emelnek fel, amin a következő áll: „A spanyol antifasiszták üdvözik a felszabadítókat.”. A rabok egymásra támaszkodnak,

sapkáikat és a kabátjaikat lengetik a levegőben, mintha egy képzeletbeli balettet táncolnának.

A PARTIZÁNOK ÉNEKE:

*Ami, entends-tu le vol noir des corbeaux sur nos plaines?
Ami, entends-tu les cris sourds du pays qu'on enchaîne?
Ohé partisans, ouvriers et paysans, c'est l'alarme!
Ce soir l'ennemi connaîtra le prix du sang et des larmes.*

*Montez de la mine, descendez des collines, camarades,
Sortez de la paille les fusils, la mitraille, les grenades;
Ohé les tueurs, à la balle et au couteau tuez vite!
Ohé saboteur, attention à ton fardeau, dynamite ...
Ici chacun sait ce qu'il veut, ce qu'il fait, quand il passe;
Ami, si tu tombes, un ami sort de l'ombre à ta place.
Il y a des pays où les gens au creux des lits font des rêves
Ici, nous, vois-tu, nous on marche et nous on tue, nous on crève.*

Testvérek, törjétek szét az éj sötét börtönét.
Tépje le a fény, az éhség és nyomor köntösét.
A vérontás után, végre a nap ragyog már.
Testvérek, énekeljétek, a szabadság vár ránk.

RABOK: – Jönnek már!

A tankok!
Az oroszok?
Nem tudom, nem látszik jól.
Nem, az amerikaiak.
Az amerikaiak!

RICKEN: – A Mauthausenben készült képeim az egész világot bejárták. A negatívoknak köszönhetően, amiket a spanyolok csempészték ki a táborból, bebizonyították a bűnösségünket. Himmler, Kaltenbrunner, Eigruber, Ziereis, Speer, Krebsbach, Bachmayer... Mindegyikük ott van a fotókon. Mind. A fényképeim cáfolhatatlan bizonyítékok azok ellen, akikért a védelem semmit, vagy csak nagyon keveset tudott tenni. Akik nem lettek öngyilkosak, azokat felakasztották. Ami engem illet... azt mondják, már megbűnhődtem, hogy letöltöttem a büntetésem... De én tudom, hogy nem. Tudom, hogy ha ezer évig élnék, akkor sem fizetnék meg a tetteimért, a tetteinkért. Belerántottuk Németországot a sárba, évszázadokra bemocskoltuk a nevét. Az utánunk felnövekvő generációk leköpnék minket, és a gyerekeink képtelenek a szemünkbe nézni. De még így sem fizettem meg, fizettünk meg a tetteinkért. A lelkemben csak szégyen van. Szégyen és kimondhatatlan szomorúság. Holttest hegyek, férfiak, nők, gyerekek... Vértette sár, véres bakancsok. A halottak felkelnek és beszélnek hozzám, énekelnek, táncolnak, szenvednek, és újra meghalnak. Újra és újra eljártsszák az előadást. A pillanat megmerevedik. Látom, ahogy Hans Bonarewitz áll a kocsin, látom, ahogy a szép Francisco Boluda levágott feje rám nevet. A kis cseh gyerek, ahogy zuhan a szakadékba és felém nyújtja a karját. Látom Radek szénné égett arcát... Ahogy a szemembe mélyed Marcial, Manuel, Saturno, José, Julian Mur

tekintete... Azt mondják, őrült vagyok, de Isten és én jól tudjuk, hogy ez nem igaz. Hogy lehet így élnem? Mi lesz velünk? Te, spanyol, mond, mi vár ránk?

RAB: – Magukra az éjszaka. Ránk a napfény.

RICKEN: – Sok szerencsét, spanyol!

RICKEN egy háromlábú állványra helyezi a fényképezőgépét. Az íróasztal fiókjából egy pisztolyt vesz elő.

Meine Ehre heisst Treue – Becsületem a hűség. *(Megnyomja a kamera önkidőjt, a pisztolyt a fejéhez emeli.)* Gyermekeim, meg tudtok nekem valaha is bocsátani?

RICKEN a szájába teszi a pisztolyt és meghúzza a ravaszt. A teste elterül a földön, miközben a zenekar egy pasodobléba kezd. A kamera a pisztollyal egy időben kattant. Szellemek táncolnak, miközben elsötétül a szín.